

**HVORDAN HAR AKKULTURASJON EN SAMMENHENG
MED RELASJONEN MELLOM UNGDOM OG FORELDRE I
FAMILIER MED PAKISTANSK BAKGRUNN, BOSATT I
OSLO?**

- og er sammenhengen lik for gutter og jenter?

Linn Jørgensen

Levert som hovedoppgave ved
Psykologisk Institutt,
Universitetet i Oslo, 2007

Forord;

Prosessen med å skrive denne hovedoppgaven har vært lang, og til tider har den føltes veldig krevende. Å få tilgang til faglig kunnskap tar tid, både i form av å få oversikt over hvilken forskning som finnes på feltet – og ikke minst å oppnå en forståelse for best mulig å anvende denne kunnskapen.

Tiltross for at prosessen med hovedoppgaven begynte lenge før skriveprosessen, ble ikke resultatet som planlagt. En viktig vending i mitt arbeidet var da jeg måtte endre prosjekt, og dermed også delvis endre problemstilling. For etter et halvt år med forberedelser og innsamling av data for en undersøkelse i regi av folkehelseinstituttet innså jeg at prosessen i denne studien var kommet mye kortere enn både jeg og prosjektleder nok hadde forventet. Måneder med arbeidsinnsats gikk delvis tapt, og ny kunnskap måtte erverves.

Derfor er jeg ekstra stolt og glad for at jeg allikevel kom i mål med hovedoppgaven. Prosessen har vært lærerik og gitt en økt interesse for mulighetene og privilegene som ligger i det å kunne drive med forskning.

Jeg vil først og fremst takke min veileder Anne Mari Torgersen som har gitt meg konstruktive råd og stilt nysgjerrige spørsmål under hele prosessen.

En stor takk må også rettes til min biveileder Leila Torgersen som i tillegg til å bidra med faglig kunnskap, også lot meg få bruke deler av hennes eget datamateriale når min opprinnelige plan ikke lot seg gjennomføre.

I tillegg vil jeg takke familien min for mye støtte og oppmuntring underveis – og for at de har gjort det mulig for meg å gjennomføre et langt studieforløp. En takk går også til vennene mine som har bidratt med gode råd, gjennomlesninger, lunsjpauser og oppmuntrende sms når jeg har vært utilgjengelig for sosiale aktiviteter.

Tilslutt vil jeg takke Morten for din tålmodighet og omtanke, og ikke minst for troen på at jeg skulle klare det. Takk for at du er deg helt enkelt.

Oslo, oktober 2007.

Linn Jørgensen

Sammendrag

Forfatter: Linn Jørgensen

Tittel: Hvordan har akkulturasjon en sammenheng med relasjonen mellom ungdom og foreldre i familier med pakistansk bakgrunn, bosatt i Oslo? – og er sammenhengen lik for gutter og jenter?

Hovedveileder: Anne Mari Torgersen

Biveileder: Leila Torgersen (FHI)

Innvandrere som kommer til Norge har med seg kulturelle verdier og tradisjoner fra hjemlandet sitt. Disse vil ofte endres over tid, og etter hvert bli mer lik de verdier og tradisjoner som ligger til grunn i Norge. Akkulturasjon er en samlebetegnelse på de endringer som skjer når en kultur møter en annen. Denne hovedoppgaven undersøker hvordan akkulturasjon kan ha betydning for tilknytningen mellom foreldre og ungdom i pakistanske familier som bor i Oslo. Dette belyses ved en gjennomgang av teori og forskning som foreligger på feltet, og ved egne empiriske analyser.

Hovedoppgaven er et selvstendig forskningsprosjekt som baserer seg på analyser av allerede innsamlede data. Dataene er hentet fra ”Ungdomsundersøkelsen i Oslo” utført av NOVA (Norsk institutt for forskning om oppvekst, velferd og aldring) i 1996. Utvalget i denne undersøkelsen bestod av elever i 9. og 10. klasse på ungdomsskolen, samt første år på videregående skole, i Oslo. Nettoutvalget var på i alt 11 395 elever. Mitt utvalg består av de pakistanske ungdommene som var med i denne undersøkelsen.

Resultatene viser at sammenhengen mellom akkulturasjon og ungdom – foreldre relasjonen er omtrent lik for gutter og jenter. Men, for de ungdommene som opplever at det å bevare egen pakistansk kultur er vesentlig viktigere for foreldrene enn for dem selv, er dette mest negativt for jentene sitt forhold til foreldrene. Dessuten viser det seg at de jentene som har en far som er i arbeid har et dårligere forhold til sine foreldre, i motsetning til guttene hvor det viste seg at å ha en far som jobbet var positivt i forhold til deres relasjon til foreldrene.

Ellers viser det seg at sterk etnisk identitet, og foreldre som er positive til deres integrering i det norske samfunnet har en sterk positiv sammenheng for forholdet mellom ungdom og foreldre, både for gutter og jenter. Derimot har de ungdommene som ofte krangler med sine foreldre en dårligere tilknytning til foreldrene sine, enn resten av ungdommene. Hvor vennene kommer fra ser ikke ut til å påvirke forholdet mellom ungdom og foreldre, verken for gutter eller jenter.

Innholdsfortegnelse

Forord	II
Sammendrag	III
Innholdsfortegnelse	IV
Innledning	1
Teoretisk bakgrunn	4
Pakistanere i Norge	4
Familien som kontekst for foreldre – ungdom relasjonen	4
<i>Individualistiske vs. Kollektivistiske kulturer</i>	5
Akkulturasjon	8
<i>Kulturkonflikter mellom ungdom og foreldre</i>	9
<i>Etnisk identitet</i>	11
<i>Vennskap</i>	14
<i>Foreldres holdning til barnas integrering</i>	16
<i>Krangling</i>	18
<i>Familien sosioøkonomiske status</i>	19
Sammenfatninger så langt	21
Problemstillinger	22
Metode	23
Hovedundersøkelse	23
Gjennomføring	23
Totalutvalg og underutvalg	24
Måleinstrumenter	25
Statistikk	27

Resultat	27
Deskriptiv analyse av utvalget	27
Hovedfunn	29
<i>Bivariat analyse</i>	29
<i>Multivariat analyse</i>	30
<i>Interaksjonseffekter for kjønn</i>	31
Diskusjon	32
Hovedfunn	32
<i>Kulturkonflikter mellom ungdom og foreldre</i>	33
<i>Etnisk identitet</i>	35
<i>Venners etniske identitet</i>	36
<i>Foreldres holdning til barnas integrering</i>	37
<i>Krangling</i>	38
<i>Familien sosioøkonomiske status</i>	39
Styrker og svakheter	41
Veien videre	43
Implikasjoner	44
Konklusjon	45
Referanser	46

Innledning

Norge, og kanskje spesielt Oslo, er i økende grad blitt et flerkulturelt samfunn. Et flerkulturelt samfunn innebærer ulike implikasjoner, både for majoritetsgruppen og de ulike minoritetsgruppene. Phinney (1990) hevder at den økende tilveksten av minoritetsgrupper i USA og vestlige land, har økt interesse for pluralisme, diskriminering og rasisme i media. Hun hevder at interessen innenfor psykologisk forskning ikke har økt i samme størrelse. I de senere år har det derimot kommet flere studier som undersøker sammenhengen mellom innvandring, psykisk helse, og psykologisk fungering (Phinney 1990; Phinney, Horenczyk, Liebkind & Vedder, 2001; Berry, Phinney, Sam & Vedder, 2006a), og på mulige generasjonsforskjeller i innvandrerfamilier (Rogler, Cooney & Ortiz, 1980; Rosenthal, Ranieri & Klimidis, 1996; Phinney, Ong & Madden, 2000). Vi kan se de samme tendensene her i Norge. Det mangler heller ikke her på interesse og oppmerksomhet rundt innvandring og innvandrere i media. I følge Østberg (2003) har media imidlertid hatt et ensidig fokus på vold, tvangsekteskap, kriminalitet, terrorisme, omskjæring og æresdrap. Forskning viser at majoritetens aksept av minoriteter er vesentlig for hele samfunnets fungering (Berry et al., 2006a). Med medias tilsynelatende ensidige framstilling kan det være lett å få en negativ oppfattelse, og ”sikker viten”, om hvordan innvandrerfamilier ”er”. Det blir dermed viktig å nyansere dette bildet for å forebygge fordommer og forutinntatte holdninger i møte med mennesker med minoritetsbakgrunn.

Av forskning på innvandrere i Norge er det gjort en rekke ulike sosiologiske og sosialantropologiske studier (Lidén, 2003; Østberg, 2003; Øia, 2003; Fauske & Øia, 2003). Innenfor psykologisk forskning har det i de senere årene også vært en økende interesse for innvandring og innvandrergrupper. Tilpasning og integrering til det norske samfunnet, og hvordan dette har sammenheng med psykososial fungering og psykisk helse, har vært sentrale tema i minoritetsforskningen i Norge (Oppedal, Røysamb & Heyerdahl 2005; Oppedal, Røysamb & Sam 2004; Sam, 1994, 2000; Sam & Berry, 1995; Torgersen, 2005). Det har etter det jeg kjenner til, i mindre grad vært fokus på hva det å være innvandrer, og det å være en del av en minoritetsgruppe, gjør med familierelasjonene.

Hensikten med denne hovedoppgaven var å se på eventuelle sammenhenger mellom akkulturasjonsfaktorer og tilknytningen mellom ungdom og foreldre. Akkulturasjon er en samlebetegnelse på de endringer som inntreffer når en kultur møter en annen. Det er en prosess hvor man ofte endrer egen etnisk identitet, verdier og holdninger, og atferd (Berry,

1990). Som et resultat av dette vil de opprinnelige kulturverdiene som innvandrere har med seg når de kommer til et nytt land, etter hvert bli mer lik de verdiene som danner fundamentet i det nye samfunnet. Selv om akkulturasjonsprosessen i enkelte tilfeller vil skje uten problem, kan den ofte være stressende og resultere i tilpasningsproblemer (Berry, 1997).

Forskere har tidligere identifisert depresjon, angst og psykosomatiske problemer som de mest vanlige konsekvensene av akkulturasjon blant innvandrere (Berry, 1997; Berry & Sam, 1997; Torgersen, 2005). Selv om disse funnene bare kan ligge til grunn som mulige hypoteser for fremtidig forskning, kan de allikevel indirekte si noe om familiemiljø. Funnene kan derimot i liten grad si noe direkte om hvordan ulike akkulturasjonsfaktorer har sammenheng med forskjeller i ungdom - foreldre relasjonene.

I tillegg har mye av forskningen fram til nå sett på innvandrere som en felles gruppe (Phinney et al., 2000). Man har forholdt seg til et todelt skille; mellom de vestlige landene i Europa og Nord-Amerika som blir ansett for individualistiske, og land i Sør Amerika, Afrika og Asia som blir ansett for å være kollektivistiske (Torgersen, 2005).

I Norge, på lik linje med andre land, har det fram til de siste årene i liten grad vært fokusert på forskjeller mellom de ulike gruppene, og ikke minst innenfor en og samme gruppe. I de senere årene ser det derimot ut til at denne interessen har økt.

For en bedre forståelse for prosessene som påvirker innvandreres tilpasning må man belyse de betingelsene som de ulike gruppene lever under (Engebrigtsen & Fuglerud, 2007). Det etterlyses dermed en mer spesifikk og differensiert forskning på og innenfor de ulike minoritetsgruppene (Phinney et al., 2000).

Pakistanerne er den største gruppen innvandrere i Norge i dag. Til tross for at pakistanerne er den gruppen av de såkalte ikke vestlige innvandrerne som har vært bosatt her lengst, er det overraskende lite psykologisk forskning som er gjort i forhold til hvordan kulturendringer er av betydning for tilknytningen mellom ungdom og foreldre.

For å gi en mest mulig konkret fremstilling av innvandrere og deres barn, må man ta hensyn til den konteksten de lever i. Mange foreldre med innvandrerbakgrunn lever i et spenningsfelt hvor de skal opprettholde forpliktelser til hjemlandet samtidig som de skal tilpasse seg norske krav og forventninger (Engebrigtsen & Fuglerud, 2007). I forskning på familier med innvandrerbakgrunn må man dermed ta i betraktning at barn og unge vokser opp i en familie hvor foreldrene er oppdratt i et annet land og i en annen kultur (Fuligni, 1998a; Torgersen, 2005). Det bør dermed skilles mellom de generelle forhold som er felles for all

utvikling, og de aspektene som henger sammen med deres spesifikke situasjon som barn av innvandrere (Phinney et al., 2000).

Ungdommer med pakistansk bakgrunn anses for å ha en mye sterkere kollektiv tradisjon enn etnisk norsk ungdom (Østberg, 2003). Samtidig som det er viktig å poengtere at det også vil være store forskjeller innenfor ulike familier med pakistansk bakgrunn, er det grunn til å anta at et fellestrekk er en sterk kollektivistisk orientering med en hierarkisk familiestruktur, hvor respekt for de eldre står sentralt. Ungdom forventes å innfri oppgaver og familieansvar, og å adlyde de voksnes ønsker (Rosenthal et al., 1996). I Norge anses derimot ungdomstiden som en periode hvor man løsriver seg fra foreldrene (Østberg, 2003), og hvor konflikter og diskusjoner mellom foreldre og ungdom anses som vanlig.

Jeg har valgt å fokusere på pakistanske familier og relasjonen mellom ungdom og foreldre i hovedsak av tre grunner. For det første antas det at den kollektivistiske kulturen pakistanere er en del av vil by på en ekstra utfordring for disse familiene når de skal tilpasse seg en individualistisk kultur som den norske. Akkulturasjonsprosessen forventes å bli vanskeligere jo større kulturell diskrepans det er mellom majoritetskulturen og minoritetskulturen (Ward, Bochner & Furnham, 2001).

For det andre blir avstanden mellom foreldre og barns verdier veldig tydelige når man ser på de sosiokulturelle forhold som kan sette de fra hverandre i tid og sted (Wakil, 1981). Dette ser vi gjennom forskning som viser at barn og unge ofte tilpasser seg den nye kulturen raskere og i mye sterkere grad enn foreldrene sine, noe som ofte medfører konflikter mellom familiemedlemmer (Matsuoka, 1990; Rosenthal et al., 1996). Samtidig hevdes det at jo større forskjell det er mellom foreldres opprinnelsesland og det landet de innvandrer til, jo viktigere blir det for foreldrene å bevare de opprinnelige verdiene man har med seg (Dion & Dion, 2001b).

For det tredje har jeg valgt å fokusere på ungdoms forhold til foreldrene fordi ungdomstiden antas å være en kritisk periode i utviklingen. I barndommen blir roller tildelt av de voksne, mens i ungdomstiden begynner de fleste å danne sin egen identitet og finne sin plass i familien. Denne tiden blir ofte assosiert med konflikter i familien, og det forventes at denne perioden vil medføre ekstra utfordringer for familier som har en helt annen bakgrunn enn vertslandet, noe som er tilfeller for pakistanske familier bosatt i Oslo.

Teoretisk bakgrunn

Pakistanere i Norge

De første ikke-vestlige innvandrerne som kom til Norge i 1967 var ti single pakistanske menn. Tre år senere var det registrert 170 pakistanere i statistisk sentralbyrå.

Som i resten av Europa kom de fleste innvandrere til Norge som arbeidsinnvandrere. De som kom til Norge kjente ofte noen som allerede bodde her, i Danmark eller Storbritannia, og fikk dermed hjelp til å etablere seg med bosted og jobb (Østberg, 2003). I dag er det over 15.700 (Norsk statistisk sentralbyrå, 2007a) førstegenerasjonsinnvandrere registrert fra Pakistan. I tillegg er det over 12.500 som er født her av to pakistanske foreldre (Norsk statistisk sentralbyrå, 2007b). De fleste som kom på slutten av sekstitallet bosatte seg i Oslo regionen, og fortsatt bor tre av fire pakistanere i Oslo.

En del av de mennene som kom hadde koner i Pakistan, som etter hvert også kom til Norge. Etter at Norge innførte innvandringsstopp i 1975 har mange benyttet seg av muligheten for familiegjening. Kombinasjonen av at konene kom fra Pakistan og etableringen av de første moskeene, førte til at det pakistanske miljøet slo rot i Norge. De fleste kvinnene som kom hit, kom ikke først og fremst fordi de ønsket det, men som en konsekvens av familielivet. (Østberg, 2003).

Familien som kontekst for foreldre – ungdom relasjoner

Familien er barn og unges viktigste arena under oppveksten. Familien sosialiserer barn og unge gjennom å gi omsorg og ved å formidle holdninger og verdier som igjen danner grunnlaget for deres utvikling av identitet. (St.meld. 2001-2002).

Familiesituasjonen kan være avgjørende for ungdoms utvikling og tilegnelse av selvtillitt og kompetanse. Dette kan ha betydning for hvordan ungdommene møter utfordringer som ungdomstiden innebærer, for eksempel i hvilken grad de blir involvert i problematferd og i hvilken grad de er i stand til å etablere meningsfulle, varige og nære relasjoner (Noller & Callan 1991). Forskning viser at ungdom som har trygge forhold til sine foreldre har høyere selvtillitt og bedre emosjonell fungering (Sanrock 1999, s 360). Familien blir dermed en viktig sosial enhet i samfunnet (St.meld. 2001-2002).

Ungdomstiden preges av løsrivelse fra foreldre og familien samtidig som venner får en større betydning. Jevnaldrene fungerer etter hvert i større grad som referanseramme for de unge enn de voksne. Samtidig som ungdom gradvis beveger seg bort fra foreldrene og henimot vennene, vil familien alltid være viktig. Med bakgrunn i dette hevder Noller &

Callan (1991) at enhver betraktning av ungdom må inkludere et fokus på familien. Videre beskriver de en sunn familie i vår vestlige kultur som en familie med et moderat nivå av samhold, fleksibilitet rundt roller og regler og medlemmer som føler seg elsket og støttet. I tillegg mener de at kommunikasjonen bør være klar og direkte, og at konfliktnivået mellom familiemedlemmene bør være lavt. Ungdom bør oppfordres til autonomi og løsrivelse fra foreldrene (ibid).

Endringer i samfunnet har gjort at foreldres og familiens utfordringer har endret seg. Selv om de samme fellesverdiene fortsatt ønskes overført til neste generasjon, skjer dette på andre måter enn tidligere. Blant annet har skole og organisasjoner fått en større plass i barns hverdag nå enn tidligere (St.meld. 2001-2002). Som et resultat av dette tilbringer barn og unge mindre tid med familien enn tidligere, og er i større grad overlatt til å ta individuelle valg (Cotterell, 1996).

Individualistiske vs. Kollektivistiske kulturer

Mange hevder at løsrivelse og utvikling av autonomi i ungdomsårene er karakteristiske for såkalte ”individualistiske” kulturer, mens det ikke anses som like viktig i de såkalte ”kollektivistiske” kulturer.

Individualistiske kulturer blir ofte assosiert med vestlige, industrialiserte og moderne samfunn som blant annet Norge. I slike kulturer eksisterer ofte en sterk felles tro på menneskenes uavhengighet. Selvet blir primært gitt mening gjennom et sett av indre karakterer som mål, behov, ferdigheter, talenter og personlighetstrekk. Prioritering av å realisere seg selv og sine drømmer vektlegges (Kitayama, 1995). De kollektivistiske kulturene derimot blir ofte forbundet med ikke vestlige land, som for eksempel Pakistan. I kontrast til de individualistisk, er det i kollektivistiske kulturer troen på en gjensidig avhengighet og relasjon mellom de som er i inngruppen som er viktig. Selvet gis her mening nettopp i denne relasjonen til andre. Prioriteringen blir å imøtekomme og tilpasse seg fellesskapet, samtidig som man overser egne behov (ibid). Verdier som verdsettes i den norske og den pakistanske kulturen kan dermed virke veldig ulike.

To ulike typer barneoppdragelse assosieres med de kollektivistiske og de individualistiske kulturverdiene (Sam, 2000). I individualistiske kulturer involverer oppdragelsen av barn og unge en tilrettelegging for utvikling av bevissthet rundt egne holdninger og meninger. Ungdom oppfordres til autonomi og utvikling av en identitet som er forskjellig fra foreldrene (Phinney et al., 2000). De unge i Norge oppdras til å bli selvstendige personer som er løsrevet fra foreldrene (Østberg, 2003; Eide, 2004). I de kollektivistiske

kulturene preges derimot familielivet av tette sosiale relasjoner og strenge hierarkiske strukturer. De voksne er autoritære personer som barn og unge skal respektere og adlyde (Østberg, 2003; Phinney et al., 2000; Fuligni, Tseng & Lam, 1999). Videreføringen av verdier som angår familien og familietradisjoner anses som et viktig fundament i livet.

Familiemedlemmene betraktes altså ikke som isolerte individ, men som relasjonelle personer (Østberg, 2003). Ungdomstiden for unge med innvandrerbakgrunn er dermed, i mindre grad enn for de norske ungdommene, preget av løsrivelse og individualisering. Denne tiden blir heller sett på som en tid hvor man skal vise seg som ansvarsfulle og verdig familiemedlemmer (Engebrigtsen & Fuglerud, 2007).

Selv om mange ungdommer med innvandrer bakgrunn kanskje ikke har erfart den opprinnelige kulturarven direkte, vil mange tilegne seg viktige aspekt ved foreldrenes opprinnelige kultur og tradisjoner gjennom sosialisering. Sosialiseringen skjer både fra foreldre og fra andre medlemmer av deres etniske grupper som lever i det nyet landet (Walik, Siddique & Walik, 1981). At andre medlemmer fra samme etniske gruppe også er viktige sosialiseringssagenter er vanlig i den kollektivistiske kulturen. På denne måten vedlikeholdes lettere også familien og gruppens behov for uformell kontroll (Engebrigtsen & Fuglerud, 2007).

Forskning viser dessuten at minoritetsfamilier ikke har den samme tillitten til skoler og organisasjoner som oppdragelses- og sosialiseringssagenter, som majoritetsbefolkningen (Bulcroft, Carmody & Bulcroft, 1996; Kwak, 2003). Dette kan komme av flere grunner. Foreldre har mindre kontroll og innflytelse på hva som skjer i disse kontekstene. Samtidig er det ofte diskrepans mellom de verdier og tradisjoner som majoritet og minoritet vektlegger (Bulcroft et al., 1996). Som en konsekvens av dette blir ikke de verdiene som minoritetsfamiliene verdsetter formidlet på slike arenaer. Familien anses dermed fortsatt som en viktig sosialiseringssagent i innvandrerfamilier, og verdier som angår familierelasjoner og familietradisjoner blir derfor veldig viktig å beskytte (Dion & Dion, 2001b).

Gjennom media er det lett å få inntrykk av at innvandrere fra ikke vestlige land er en gruppe mennesker med ekstreme holdninger, oppdragelsesstil og levemåter, og dette begrunnes ofte i ”innvandrernes” behov for å ivareta familiens ære. Media fokuserer ofte blant annet på de negative sidene ved det å være en jente med innvandrerbakgrunn i det norske samfunnet. Fremstillingen av strenge og kontrollerende foreldre, og den ”undertrykte jenta” er ofte det vi får presentert. Solveig Valseth Selte (1998) nyanserer dette bildet. Seltes studie er basert på det samme datamaterialet som denne studien, men hun fokuserer på foreldrefaktorer som kontroll, støtte og oppdragelsesstil, og hvilken sammenheng dette har

med familierelasjoner. Hun sammenlignet tre grupper jenter med ulik bakgrunn; jenter hvor begge foreldrene var norske, jenter der begge foreldrene har europeisk eller nord amerikansk bakgrunn, og jenter der begge foreldrene har pakistansk bakgrunn. Hun inkluderte derimot ikke gutter i sin undersøkelse, og hun gjorde ingen analyser av forskjeller innenfor de ulike gruppene.

Hun viser i sin studie at de fleste pakistanske jentene som bor i Norge opplever å ha et veldig godt forhold til sine foreldre, og at de skiller seg lite fra jenter med norsk bakgrunn. Åtti prosent av de pakistanske jentene rapporterte at foreldrene aksepterte dem slik de var. Det var færre jenter med pakistansk bakgrunn (15 %) som rapporterte at de kranglet med foreldrene sine hver dag eller flere ganger i uken sammenlignet med de med norsk bakgrunn (42 %). De pakistanske jentene må dessuten tidligere hjem om kvelden, og får i mindre grad lov til å overnatte dersom det både er gutter og jenter der uten at det er voksne tilstede. Til tross for at de pakistanske jentene lever under strengere kontroll både av foreldre og andre fra samme opprinnelsesland enn jenter med norsk bakgrunn, ga jentene et klart uttrykk av å ha et varmt og nært forhold til sine foreldre (Selte, 1998).

Østberg (2003) beskriver også noe av det samme i sin bok; ”Muslimer i Norge”. Østberg følger fem pakistanske familier og beskriver deres opplevelse av å være pakistaner i Norge. Ungdommene framstilles som enkeltindivid som i ulik grad tilpasser seg – samtidig som de utfordrer både egne etniske tradisjoner og storsamfunnet. Ungdommene viser en velvilje til å forstå foreldrenes grensesetting gjennom å vise til foreldrenes bakgrunn fra Pakistan. Denne velviljen kan kanskje bunne i kollektivistiske oppdragelse, der man blir oppdratt til å fokusere på hele familiens behov, og ikke bare sine egne individuelle behov (Eide, 2004). Samtidig ser det ut til at ungdommene setter seg inn i foreldrenes situasjon og viser forståelse for at det ikke er lett for foreldrene å oppdra barn i en kultur som er så ulike deres egen (Østberg, 2003).

Når ungdommene erfarer andre tradisjoner og verdier enn de som foreldrene vektlegger kan dette føre til spenning og endring i innvandrerfamilier. Det antas at løsrivelsen fra foreldrene vil være lettere innenfor en individualistisk kultur hvor dette anses som å være en del av ungdoms utvikling (Fauske & Øia, 2003). I en kollektivistisk kultur derimot forventes det at ungdommen innretter seg etter de eldre – og kollektivets ønsker (Fulgini et al., 1999 (Phinney et al., 2000, Østberg, 2003,). I følge Fauske og Øia (2003) blir det dermed vanskeligere for ungdommer med innvandrerbakgrunn å framstå som en person som er løsrevet fra familien. Og det hevdes at de unge med innvandrerbakgrunn ofte utsetter nettopp kravet om autonomi og løsrivelse fra foreldrene, for å bevare familieharmonien (Kwak, 2003).

Kwak (2003) har i sin oversiktsartikkel sett på forskning som er gjort på ungdoms utvikling og familierelasjoner. Han hevder at mange studier i hovedsak har fokusert på ungdoms generelle identitetsutvikling, og de unges forståelse av egen påvirkning på sine omgivelser. I tillegg har noen studier også sett på forskjeller innenfor foreldres oppdragelsestil. Disse studiene hevder at foreldre som tillater utvikling av autonomi er sunnere for barn og unges utvikling, enn foreldre som er mer autoritære og kontrollerende (Steinberg, 2001; Kwak, 2003). Hvordan kultur og kulturendringer påvirker ungdoms utvikling og familierelasjonene har først i de senere årene blitt sett på i en krysskulturell kontekst (Kwak, 2003).

Ingen foreldre oppdrar sine barn i samme kontekst som de selv er vokst opp i. Samfunnet endrer seg raskt, og alle foreldre må ta stilling til hvordan samfunnskonteksten påvirker barna deres (Farstad, 2004). Dette gjelder i ekstra stor grad foreldre som i tillegg kommer fra en annen kultur. Å komme som innvandrere til et nytt land kan involvere en betydelig utfordring for egne verdier, meninger og måter å opptre på (Berry, 1997). Hvilken betydning har så akkulturasjon for forholdet mellom ungdom og foreldre?

Akkulturasjon

I et samfunn hvor flere kulturer møtes må menneskene finne ut hvordan de best mulig kan leve sammen. De må adoptere ulike strategier som vil hjelpe dem i å oppnå en god tilpasning. Da interessen for innvandring og akkulturasjon begynte var man mest opptatt av hvordan innvandrerne tilpasset seg det nye samfunnet. Målet var at de skulle assimileres inn i majoritetssamfunnets kultur. Hvordan de forholdt seg til egen kulturarv var av mindre interesse (Torgersen, 2005).

Akkulturasjon er som nevnt en samlebetegnelse på de endringer som skjer når en kultur møter en annen. Den opprinnelige definisjonen på akkulturasjon ble framsatt av Redfield, Linton og Herskovits i 1936 (referert i Torgersen, 2005). Akkulturasjon ble her sett på i forhold til endringer på gruppenivå. Graves lanserte i 1967 begrepet *psychological acculturation*, hvor individet kom i fokus (referert i Sam, 1995). Skillet mellom gruppe- og individnivå har vist seg å være hensiktsmessig. På gruppenivå er fokuset på sosiale og politiske strukturer som fører til endringer i gruppekulturen, mens man på individnivå er mer opptatt av psykologiske endringer hos individet, som blant annet en persons holdninger, atferd, verdier og identitet (Berry & Sam, 1997; Sam, 1995). Ikke alle medlemmer er i like stor grad delaktig i gruppens endringer, og det blir dermed viktig å skille mellom gruppe og

individnivå i akkulturasjonsforskningen (ibid). I denne oppgaven dreier det seg om forskjeller innenfor det pakistanske miljøet i Oslo, og hovedfokuset vil dermed være akkulturasjon på individnivå.

I flerkulturelle samfunn må de ulike etniske gruppene og deres medlemmer ta stilling til hvordan de vil akkultureres. John W Berry foreslo på begynnelsen av 1970-tallet at det var to uavhengige dimensjoner som lå til grunn i akkulturasjonsprosessen (Berry, Phinney, Sam et al., 2006). Dimensjonene var i hvilken grad innvandrere velger å bevare og vedlikeholde egen kultur og i hvilken utstrekning de vil delta i den kulturen som er rådende i det nye landet (Berry & Sam, 1997). Dette gjør det mulig å dele inn innvandrernes tilpasningsstrategier mer nyansert enn tidligere. Enten ved å bevare egen kultur uten å tilpasse seg majoritetssamfunnet (separasjon), ved å tilpasse seg ny kultur samtidig som man tar avstand fra egen kultur (assimilasjon), ved verken å bevare egen kultur eller involvere seg i ny kultur (marginalisering), eller ved å utvikle en tokulturell identitet gjennom å tilpasse seg det nye samfunnet samtidig som man beholder egen etnisk identitet (integrering) (Berry & Sam, 1997). Den siste tilpasningsstrategien, integrering, er den som ser ut til å være den mest adaptive i forhold til akkulturasjon og innvandrernes velvære (Berry, Phinney, Sam et al., 2006). Valg av strategi kan komme til uttrykk på mange ulike måter, blant annet grad av involvering i de to kulturene (akkulturasjons holdninger) og i valg av hvilket språk de bruker og hvilke sosiale relasjoner de danner (ibid). Ungdom ser ut til å foretrekke integrasjon, mens foreldre ser ut til å foretrekke separasjon i valg av akkulturasjonsstrategi (Berry & Sam, 1997).

Kulturkonflikter mellom ungdom og foreldre

For enkelte kan akkulturasjon være vanskelig og oppleves stressende (Berry, 1997), noe som igjen vil kunne påvirke familiemiljøet.

En grunn til dette kan være at de ulike medlemmene i innvandrerfamilier eksponeres for den nye kulturen i ulik grad og i ulikt tempo. Enkelte hevder at yngre generasjoner akkultureres raskere enn foreldrene (Matsuoka, 1990; Rosenthal et al., 1996). Barn, unge og foreldre opplever i tillegg den nye kulturen forskjellig. De unge er også ofte mindre opptatt av å bevare tradisjonelle verdier enn sine foreldre (Phinney, 1990), og har dermed en større sannsynlighet for å gi slipp på tradisjonelle verdier og aktiviteter og heller tilegne seg atferd og meninger som ser ut til å være adaptive i majoritetskulturen (Rosenthal et al., 1996). Denne generasjonsforskjellen kan medføre kulturkonflikter mellom ungdom og foreldre (Nguyen & Williams, 1988, Phinney et al., 2000; Rosenthal et al., 1996). I kulturkonflikt

ligger ikke ideen om at det foregår en åpen konflikt mellom ungdom og foreldre. Men det er ment som et mål på diskrepansen mellom hvor viktig det er for ungdom å bevare egen pakistansk kultur, i forhold til hvor viktig de opplever at foreldrene mener det er.

Flere forskere argumenterer for at slike generasjonsforskjeller er en universell situasjon i det moderne samfunn. Mens foreldregenerasjonen prøver å bevare eksisterende verdier og forventninger, vil de unge sette spørsmål ved og utfordre forventningene de får, uansett kulturell bakgrunn (Phinney et al., 2000; Steinberg 1990). Som et resultat av denne prosessen, vil ungdom – uavhengig av kulturell bakgrunn – verdsette familieforpliktelse mindre enn sine foreldre (Phinney et al., 2000).

Sam og Virta (2003) fant også forskjeller i ungdoms og foreldres vektlegging av verdier, og i samsvar med Phinney et al., (2000) fant heller ikke de en forskjell mellom ungdommer med innvandrerbakgrunn og ungdommer uten slik bakgrunn. Dette støttes også av Fauske og Øia (2003) som hevder at selv om de norske ungdommene opplever større frihet enn innvandrerungdom, setter også de norske foreldrene grenser. Norske foreldre reagerer like mye som innvandrerforeldre dersom de unge utfører handlinger som de voksne ikke bifaller; som når ungdom skulker skolen eller blir tatt i butikktveri. De norske ungdommene får friere tøyler, men denne friheten er altså basert på ansvar og tillitt (ibid). Ungdom som bryter disse grensene blir ansett som problemungdom og blir oppfattet som et uttrykk for at oppdragelsen ikke har vært vellykket (Farstad, 2004).

Sam og Virta (2003) fant derimot forskjeller på hvilke verdier som er mest vektlagt hos familier med innvandrerbakgrunn og hvilke som vektlegges mest hos ikke-innvandrerne og konkluderer med at den kollektivistiske kulturen fortsatt er gjeldene for innvandrerfamilier (Sam & Virta, 2003). Dette kan indikere at i den grad innvandrerungdom internaliserer eller kopierer vestlige ungdomsideal, verdier og subkulturer vil diskrepansen mellom ungdom og foreldre bli større i innvandrerfamilier (Øia, 2003). Dessuten kan forskjellene få ulike konsekvenser for innvandrere enn hos ikke-innvandrere. Fauske og Øia (2003) fant for eksempel at når norske ungdommer bryter regler reagerer foreldrene oftere med skuffelse eller blir lei seg. Innvandrerforeldre fra Asia og Afrika reagerer derimot mer med sinne når en regel brytes.

I USA blir avstanden mellom unge og foreldre sett på som en del av utviklingsprosessen. Innen innvandrergruppene derimot, med norm om stor respekt for de eldre og å adlyde autoriteter, kan generasjonsforskjellen bli mindre akseptert (Phinney et al., 2000). Dette støttes av Kwak (2003) som også konkluderer med at kulturkonflikter er universelle, men i innvandrerfamilier med kollektivistisk orientering vil dette føre til en

dårligere sosialisering og tilknytning mellom generasjonene. Fuligni og kollegaer (1999) fant for eksempel at ungdoms vektlegging av familieforpliktelser hadde en sammenheng for positive familierelasjoner, mens Tseng og Fuligni (2000) fant at konflikter mellom generasjoner som kommer av akkulturasjons forskjeller har en negativ effekt på familiesamholdet.

Innvandring er også forbundet med endringer i kjønnsrolle mønstrene. Spesielt når den kulturen man har med seg er veldig forskjellig fra den kulturen som er styrende i det nye landet man bosetter seg i. Forskning viser at foreldre har ulike forventninger til sine barn, avhengig av kjønn (Dion & Dion, 2001b). Disse ulike forventningene kan medføre implikasjoner i forhold til tilknytningen mellom foreldre og ungdom. Forskning viser blant annet en tendens hvor jenter med innvandrerbakgrunn opplever at foreldrene er mer restriktive og overvåkende overfor dem, enn de er overfor guttene. Samtidig vil jentene ofte oppleve en større avstand enn guttene mellom forventninger og krav som de blir stilt overfor fra de to ulike kulturene. En stor avstand mellom ungdom og foreldres verdi- og kulturgrunnlag har vist seg å være mest negativt for jentenes forhold til foreldrene (Dion & Dion, 2001a; Rosenthal et al., 1996). En forklaring på dette er at det ofte er jentene som har ansvaret for videreføring av familieverdier og familietradisjoner gjennom oppdragelsen av barn. Dermed blir det ekstra viktig at jentene bevarer og følger etnisk kultur og tradisjon (ibid). Det antas at guttene merker denne kulturforskjellen i mindre utstrekning enn jentene, fordi det anses som positivt at de tilpasser seg det nye samfunnet slik at de i framtiden kan forsørge en familie (Rosenthal et al., 1996).

Det er samtidig noen funn som viser at foreldrenes ulike forventninger til gutter og jenter kan føre til at døtrene i innvandrerfamilier blir mer tilbøyelige til å forkaste tradisjonelle meninger og verdier enn guttene (Rosenthal et al., 1996). Med bakgrunn i jentenes rolle som tradisjonsbærere vil det være rimelig å anta at dette kan medføre anspent miljø i familien.

Etnisk identitet

Utforskning og etablering av en identitet er en viktig og kritisk utviklingsmessig oppgave for ungdommer, spesielt i det komplekse, moderne samfunnet vi lever i (Phinney, Berry, Vedder & Liebkind, 2006). Identitet kan ses på som en persons definisjon av seg selv, som et distinkt og atskilt individ med egne holdninger, meninger og atferd (Gardiner & Kosmitzki, 2002).

Erikson (1968) hevder at ungdom etablerer en klar identitet i den grad de er villig til å utforske og etablere interpersonlig forpliktelser på ulike arena som jobb, religion og politisk orientering. Identitetsdannelse anses som en universell prosess, men prosessen er likevel avhengig av kontekstuelle faktorer. Det er dermed den sosiale og kulturelle konteksten som i hovedsak er ansvarlig for kulturelle forskjeller i identitetsdannelsen blant ungdom (Gardiner & Kosmitzki, 2002).

For, livene våre er uløselig knyttet til de rundt oss – familie, venner og kollegaer. Og det vi liker å tenke på som oss selv er ofte et resultat av det vi deler med andre. Identitet oppnås dermed gjennom en kompleks prosess av å evaluere seg selv som et individ, samtidig som man vurderer seg selv i forhold til andres oppfatninger av en selv, og i forhold til sosiale og kulturelle normer (Gardiner & Kosmitzki, 2002). For ungdommer med innvandrerbakgrunn kan identitetsdannelsen oppleves som vanskeligere enn for ungdommer som ikke er innvandrere (Kwak, 2003). Dette fordi de må vurdere sine relasjoner både i forhold til sine foreldres opprinnelses kultur, og i forhold til majoritetskulturen (Ward et al., 2001).

Dette er også et viktig element i sosial identitetsteori. Psykologen H. Tajfel (1981) definerer sosial identitet som: "that part of an individual's self-concept which derives from his knowledge of his membership of a social group (or groups) together with the value and emotional significance attached to that membership" (s.225) (referert i Gardiner & Kosmitzki, 2002).

Et aspekt ved identitet som er veldig viktig for barn og unge med innvandrerbakgrunn er etnisk identitet (Phinney, 1990). Jean Phinney er sentral innfor sosial identitetsteoris tenkning (Torgersen, 2005), og hun definerer etnisk identitet som i hvilken grad en person opplever tilhørighet, eller identifiserer seg med andre medlemmer, verdier eller kulturelle tradisjoner som er gjeldene i sin etniske gruppe (Phinney, 1989). Det er altså det aspektet ved akkulturasjon som fokuserer på den subjektive opplevelsen av tilhørighet til en gruppe eller kultur (Phinney, 1990). Det er viktig å merke seg at etnisk identitet blir sett på som et dynamisk konstrukt, og er en persons identifikasjon på et gitt tidspunkt. En persons etniske identitet dannes over tid, etter hvert som de unge utforsker, evaluerer og bestemmer rollen deres etniske opprinnelse har i livene deres (ibid).

Spørsmålet om etnisk identitet blir spesielt aktuelt i ungdomstiden (Torgersen, 2005). Som barn er kunnskapen om deres etniske identitet knyttet opp mot foreldrenes bakgrunn (Kwak, 2003; Torgersen, 2005), men i ungdomsårene blir de unge ofte tvunget til å ta et selvstendig standpunkt i forhold til egen etniske tilhørighet (Torgersen, 2005).

Ungdomstiden kjennetegnes med en økt kognitiv modning, de danner vennerelasjoner som får en større betydning enn tidligere, og de får en utvidet utgruppe orientering. Det antas at man i ungdomstiden vil erverve en økt kunnskap og kompetanse om landet man er bosatt i. (Oppedal, Røysamb & Heyerdahl, 2004). Økt kognitiv kapasitet gjør at ungdommene blir mer abstrakte i sin måte å tenke på. De behersker også i større grad enn de har gjort tidligere å vurdere ulike perspektiv, og de utvikler et mer integrert selvbegrep (Montemayor & Flannery, 1990) som også inkluderer tidligere erfaringer (Oppedal, Røysamb & Heyerdahl, 2004). På lik linje med identitetsdannelse hos ungdom generelt, er denne prosessen også avhengig av familie, samfunn og den nasjonale konteksten ungdommer utsettes for (Phinney et al., 2006). Som et resultat av dette involverer dannelsen av egen etnisk identitet for ungdommer med innvandrerbakgrunn både en utforskning av holdning, verdier og praksis som de lærer av foreldrene, og en evaluering av disse i forhold til det de erfarer med venner og i samfunnet for øvrig (Phinney, 1989).

Forskning viser at et avklart forhold til egen identitet er sentralt for den psykologiske fungeringen for de som lever i et samfunn hvor deres gruppe og kultur er lite representert (Phinney, 1990). En sikker etnisk identitet har vist seg å ha positiv sammenheng med gode familie relasjoner for innvandrere bosatt i USA (Ward et al., 2001).

Siden foreldrene er barnas nærmeste representant for opprinnelig kultur og tradisjon er det grunn til å gå ut i fra at de som har et nært forhold til sine foreldre også har en sterk etnisk og kulturell identifisering med foreldrenes etnisitet (Torgersen, 2005).

I en studie gjort av Phinney og kollegaer (2001) som undersøkte etnisk og nasjonal identitet hos innvandrerungdom i Finland, Israel, Nederland og USA, ble det funnet at de fleste ungdommene rapporterte å ha en sterk etnisk identitet med sitt opprinnelsesland. Engebrigtsen og Fuglerud (2007) finner noe av det samme i sin rapport om ungdom i flyktningfamilier i Norge. De presenterer et bilde av innvandrerungdom som i stor utstrekning uttrykker en sterk tilhørighet og lojalitet til sin folkegruppe. De hevder at denne tilhørigheten er nødvendig for å oppnå den sosiale mobiliteten foreldre og ungdom ønsker.

Marianne Gullestad (1997) beskriver norske ungdommers identitetsdannelse som en tid hvor man slites mellom lengselen etter å løsrive seg fra fellesskapet, samtidig som man har et behov for å høre til hos noen. Sissel Østberg (2003) sier dette minner mye om hva norskpakistanske ungdommer også står overfor. Samtidig som de unge går igjennom en rekke utviklingsendringer (både fysiske, sosiale og kognitive) prøver de å finne en balanse mellom avhengighet og uavhengighet. Når de prøver å etablere en egen identitet vil relasjonen mellom

foreldre og barn gå gjennom signifikante endringer. I enkelte kulturer mer enn andre (Gardiner & Kosmitzki, 2002).

De ulike forventningene som foreldre har i forhold til sosialisering av sine barn, kan også påvirke utviklingen av etnisk identitet blant ungdommer og unge voksne (Dion & Dion, 2001b). Det er funnet kjønnsforskjeller i aktiv deltakelse i etnisk relatert atferd (deltakelse i kulturelle sammenkomster og organisasjoner); hvor kvinner viser seg å være mer aktive enn menn. Det er derimot ikke funnet kjønnsforskjeller i identifisering og stolthet over foreldrenes opprinnelige kultur og tilhørighet blant ungdom (Dion & Dion, 2001a; Phinney et al., 2001).

Vennskap

Sosiale interaksjoner med medlemmer både av egen etnisk gruppe og med medlemmer fra majoritetssamfunnet er fundamentale aspekt ved akkulturasjon (Phinney et al., 2006). Foreldre kan oppmuntre, eller til og med kreve, at ungdommene er sammen med personer fra samme etniske gruppe, spesielt i forhold til romantiske forhold (ibid).

Venner representerer den delen av det sosiale nettverket som de unge i stor grad velger selv. Vennene vil i takt med barn og unges stigende alder få en større betydning, og de unge vil derfor i stor grad fungere som rollemodeller for hverandre. Til tross for venners viktige rolle i ungdommers liv er det i følge Cotterell (1996) lite forskning på vennskap mellom barn og unge i alderen 12-20 år.

Ungdomsårene preges av mange overganger. I en overgang fra barneskole til ungdomsskole og videre til videregående skole, blir tidligere grupper oppløst, og man søker tilhørighet med dem man identifiserer seg med (Østberg, 2003; Eide 2004). Gamle vennskap som var betydningsfulle i barndommen brytes – og nye vennskapsbånd dannes (Øia, 2003). Aktiviteter som involverer jevnaldrene kan være med på å skape situasjoner som frambringer konflikter og uenigheter mellom barn og foreldre (Fuligni, 1998b).

Ungdom med innvandrerbakgrunn etablerer i likhet med all ungdom nye nettverk med jevnaldrene. Disse nettverkene inkluderer ofte ungdommer fra både egen etnisk gruppe, andre etniske minoriteter og majoritetskulturen (Matsuoka, 1990). Samtidig viser forskning at ungdom med innvandrerbakgrunn oftere har kontakt med jevnaldrene fra egen etnisk gruppe enn fra majoritetsgruppen (Phinney et al., 2006). Tidligere studier i Norge viser også en tendens mot at de pakistanske ungdommene i denne tiden får flere pakistanske venner enn tidligere. De pakistanske ungdommene oppgir flere grunner til at de i ungdomsalderen foretrekker å være med andre pakistanske ungdommer framfor norske. De begrunner det blant annet med at de norske ungdommene begynner å drikke alkohol, noe som i følge islam er

forbudt, og at de dermed blir mindre sammen med norske venner utenfor skoletiden (Østberg, 2003; Eide, 2004). Ungdommer kan oppleve sterkt konformitetspress fra omgivelsene, og behovet for bekreftelse er ofte stort (Sletten, Fløtten & Bakken, 2004). En del ungdommer med innvandrere bakgrunn opplever å bli utsatt for diskriminering og rasisme. Øia (2003) hevder at dette også kan være en av grunnene til at innvandrerungdom trekkes bort fra de norske miljøene, og søker en felles etnisk tilhørighet og selvforståelse. Hvem man velger å ha som venner kan dermed være avgjørende for hvilken ungdomstid man får. Utviklingen kan kanskje ses på som en prosess hvor samvær om felles aktiviteter går over til å bli samvær som utgangspunkt for dyrking av felles identiteter (Øia, 2003). Hvilke venner man velger kan også brukes som mål på etnisk identitet (Phinney, 1990) og sosial integrering (Torgersen, 2005).

Kulturell avstand mellom opprinnelseskultur og kulturen i det nye samfunnet kan være en trussel for familieharmonien. Men når kjerneverdier støttes av egen kultur og etnisk nettverk i det nye landet vil familier med innvandrerbakgrunn ha gode familierelasjoner på tvers av generasjonene (Kwak, 2003). Store grupper med samme etnisk bakgrunn er en kilde for støtte, og det blir mindre konflikter i familien fordi ungdommene får mulighet til å sosialisere de samme verdiene også utenfor familien gjennom sitt vennskap med andre pakistanske ungdommer (Kwak, 2003; Fuligni, et al., 1999). Dersom ungdommene foretrekker norske venner, kan det være grunn til å anta at dette kan føre til større grad av konflikt med foreldrene. Det er ulike forklaringer på hvorfor man kan anta dette. En mulighet er i forhold til at norske venner kan assosieres med aktiviteter som foreldrene ikke godtar (fester med inntak av alkohol). Det å omgås personer av det motsatte kjønn som er veldig vanlig for norske ungdommer, men som ikke er tillatt i den pakistanske kulturen, (Østberg, 2003) kan også være en fare som assosieres med norske venner. I tillegg kan det ha sammenheng med at i de norske miljøene vil foreldrene miste den uformelle kontrollen over ungdommene som de har innenfor det etniske miljøet (Torgersen, 2005). Til tross for at disse faktorene (inntak av alkohol, samvær med motsatt kjønn, grad av kontroll) ikke måles i denne studien, er det på bakgrunn av tidligere funn grunn til å anta at valg av norske venner kan medføre en større usikkerhet for foreldrene, rundt hvilke aktiviteter ungdommene deltar i.

Samhandling med norske venner kan ses som et uttrykk for bånd til majoritetssamfunnet, på samme måte som samhandling med ungdommer fra egen etnisk gruppe kan ses på som bånd til egen kulturell bakgrunn (Torgersen, 2005). Ungdom med innvandrerbakgrunn blir dermed stående overfor en dobbel utfordring (Øia, 2003), som også kan bli veldig tydelig i forbindelse med dannelsen av nye vennsksapsrelasjoner. Samtidig som ungdommer med innvandrerbakgrunn vokser opp med foreldre som kommer fra en helt annen

kultur skal de også håndtere det å være ung ut i fra en vestlig og norsk målestokk. Denne tilpasningen mot det norske samfunn kan bli stemplet som norsk, og dermed som et svik mot foreldrenes verdier (Øia, 2003). Sam (1995) fant derimot at det å ha mange norske venner ikke ble sett på som en trussel for egen kulturell arv.

Foreldres holdninger til barnas integrering

Teorier om akkulturasjon er i all hovedsak utviklet etter studier av voksne. Når man skal se på akkulturasjon i forhold til ungdom må man som nevnt ta hensyn til at de både skal tilpasse seg sine foreldres kultur og majoritetsamfunnets kultur (Torgersen, 2005).

Foreldrenes opprinnelseskultur og majoritetskulturen vektlegger ikke de samme kulturverdiene, og det blir dermed ikke mulig for innvandrerungdommene å følge de samme atferdsmønstrene i de ulike kontekstene (Kwak, 2003). Både hvordan ungdommene erfarer individualitet gjennom etablering av autonomi og hvordan de aksepterer den kollektivistiske familieorienteringen og søker bekreftelse fra sine foreldre, blir viktig for familiens sosialisering (Grotevant & Cooper, 1985, 1986, referert i Kwak, 2003). For å oppnå en god sosialisering mellom generasjonene må innvandrerfamilier i større grad anvende aktive forhandlinger enn ikke innvandrere (Kwak, 2003). Dersom kulturen i det nye landet er veldig forskjellig fra deres eget hjemlands kultur og tradisjoner, vil foreldre kunne regulere barn og unges eksponering for enkelte sider ved den nye kulturen (Wakil, 1981).

Wakil (1981) fant at innvandrerfamilier har vært villige til å endre pragmatiske aspekter ved hvordan man lever, men har ofte en sterk motstand mot å endre kjerneverdier, noe som fører til verdikonflikter mellom voksne og barn. Noe av det samme fant også Patel, Power og Bhavnagri (1996) (referert i Ward et al., 2001) i sin studie av indiske familier i USA, hvor også foreldrene gradvis endret sine verdier i enkelte kontekster. De fant for eksempel at fedre beholdt tradisjonelle verdier i forhold til interpersonlige relasjoner hjemme, spesielt for døtre, men adopterte amerikanske konvensjoner i andre kontekster, som for eksempel på jobb.

Gunhild R. Farstad (2004) intervjuet innvandrerkvinner bosatt i Grorudalen i Oslo. Til tross for at hun i utgangspunktet var interessert i kvinnes tanker om tidlig sosialisering og barneoppdragelse var det flere av kvinnene som kom tilbake til bekymringer i forhold til barnas forestående ungdomstid. Kvinnene uttrykte en redsel for at barna skulle havne i problemer når de kom i ungdomsalderen. De var bekymret i forhold til rus, seksualitet, eller vold. Farstad antar at denne bekymringen kan sees i sammenheng med en bekymring over mangel på voksenkontakt og disiplin i ungdommens miljøer (Farstad, 2004). Noe av det

samme fant Sam (1991) da han intervjuet foreldre i forhold til barns integrering (referert i Sam, 1995). Foreldrene var urolige for at barna skulle tilegne seg norske levemåter, og dermed miste sin tradisjonsarv som et resultat av dette.

Overgangen fra å leve i en kollektivistisk livsform, til å tilpasse seg de norske individualistiske idealene, kan fremkalle en bekymring over at ungdom er for frie i Norge (Farstad, 2004). Ungdoms tilpasning til det nye samfunnet støttes ikke nødvendigvis av foreldrene, verken kulturelt eller psykologisk (Kwak, 2003).

Bekymringene kan derimot føre til en mer konservativ oppdragelse enn de ville hatt hjemme i hjemlandet (Bulcroft et al., 1996). Bulcroft og kollegaer hevder at det er to ulike dimensjoner av kontroll som foreldre kan utøve overfor ungdommer. De skiller mellom intern familiær kontroll, som er foreldres kontroll over ungdommene innenfor hjemmet, og ekstern familiær kontroll som er foreldres forsøk på å kontrollere ungdommens atferd utenfor hjemmet. De hevder at hvordan foreldrene kontrollerer de unge vil variere ut fra kontekst og kulturell bakgrunn. Det viser seg at foreldre med innvandrerbakgrunn er mer kontrollerende overfor ungdommers atferd enn foreldre fra majoritetsgruppen er, spesielt i forhold til ungdoms aktiviteter utenom hjemmet. Dette kan føre til at de unge både blir reserverte i sin utforskning av majoritetssamfunnets kultur og reserverte i forhold til å binde seg til families forventninger og forpliktelser (Meeus, 1999, referert i Kwak 2003). Som et resultat av dette kan båndene mellom familiemedlemmene bli svakere (Kwak, 2003).

Til tross for foreldrenes bekymring viser det seg at de fleste barn og unge med innvandrerbakgrunn har en sterk etnisk identitet og føler tilhørighet til sin gruppe. De vil gjerne beholde sine tradisjonelle kulturelle verdier og normer, samtidig som de tilpasser seg noen av de norske normene (Sam, 1995).

Det at foreldre er positive til det nye samfunnets kulturelle normer kan i stor grad være avgjørende for barnas tilpasning (Sam, 1994a). Sam (1995) fant at hvordan ungdom oppfattet foreldres holdning til akkulturasjon forklarte 20 prosent av variasjonen i ungdoms egne akkulturasjonsholdninger (Torgersen, 2005). Barankin, Konstantareas og de Bossett (1989) hevder at foreldre som er positivt innstilt overfor majoritetskulturen har barn som er bedre tilpasset (referert i Ward et. al., 2001). Dersom ungdommene derimot opplever at foreldrene er negative til å tilpasse seg den nye kulturen, samtidig som egen kultur oppleves som mindre verdt i det nye samfunnet kan dette føre til psykiske problemer (Sam, 1995). Samsvar mellom foreldrenes og ungdommens holdninger til den nye kulturen er dermed viktig (Selte, 1998).

Krangling

Før 1970 tallet mente man at konflikter mellom foreldre og barn var nødvendig for at de unge skulle etablere sin egen identitet og løsrive seg fra foreldrene. Fravær av konflikter var tegn på en dårlig utvikling for de unge. Senere forskning viste derimot at dette ikke stemte. Svaret på om ungdomstiden er en tid preget av konflikt kommer helt an på hva vi mener med konflikt, og hvem vi spør (Steinberg, 2001).

Krangling vil i denne studien være et mål på en åpen konflikt. Dette målet vil være i overensstemmelse med hva litteraturen viser til som konflikter som oppstår i ungdomsalderen. En kulturkonflikt derimot (se s. 13) er et mål på opplevde verdi- og kultur forskjeller som oppstår mellom generasjoner som en følge av ulike kulturelle endringer (akkulturasjon).

I vestlige land er det nærmest forventet at ungdom skal gjøre opprør (Eide, 2004) og krangling betraktes ofte som en naturlig del av ungdomstiden. I kollektivistiske familier, som den pakistanske, er det viktig med respekt og lydighet overfor de voksne (Østberg, 2003). Dersom de unge stiller spørsmål rundt foreldres autoritet og kulturelle tradisjoner vil dette kunne oppfattes som et brudd på foreldrenes normer og det kan være rimelig å anta at dette kan oppleves som truende for de pakistanske foreldrene (Torgersen, 2001), og kanskje føre til mer krangling. Fuligni og kollegaer (1999) fant derimot i sin undersøkelse at de ungdommene som respekterte og fulgte foreldrenes råd ikke rapporterte mindre krangling enn andre ungdommer.

I tillegg har som nevnt innvandrereforeldre mindre tillitt til skoler og frivillige organisasjoner som sosialiseringsagenter. Det oppleves dermed som veldig viktig at barna respekterer foreldrenes autoritet (Bulcroft et al., 1996). Mye krangling i en familie kan være et tegn på en familiesituasjon hvor de unge får norske verdier og levesett som foreldrene ikke kan akseptere. På den annen side kan det også være et uttrykk for at foreldrene ikke håndterer oppdrager rollen i en kultur som er fremmed for dem (Torgersen, 2001).

Det antas at pakistansk ungdom i mindre grad enn norske ungdommer krangler med sine foreldre. Denne antagelsen er tatt med bakgrunn i tidligere presentert forskning, rundt viktigheten av unges respekt for voksne i de kollektivistiske familiene. I hovedundersøkelsen viste det seg at norsk ungdom i gjennomsnitt kranglet med sine foreldre ukentlig. Analyser gjort på andregenerasjonsinnvandrere viste derimot at de i liten grad var involvert i åpne konflikter med sine foreldre. (Torgersen, 2005).

Tidligere forskning viser at pakistansk ungdom forhandler og inngår kompromiss med sine foreldre for å best mulig tilpasse seg to kulturer (Østberg, 2003). Man kan dermed tenke

seg at slike forhandlinger er en form for krancling, og at slike forhandlinger psykologisk sett har den samme funksjonen i selvstendigjæringsprosessen for innvandrerungdom, som krancling har i den vestlige familiekulturen (Torgersen, 2005).

Familiens økonomiske situasjon

Familiens sosioøkonomiske status er også en avgjørende faktor i hvordan, og hvor godt, ungdom har det i sin flerkulturelle situasjon. Økonomi blir dermed en viktig faktor i ungdoms tilpasning. (Berry, Phinney, Kwak & Sam, 2006).

Fattigdom bidrar til stressfulle livserfaringer for mange ungdommer med etniske minoritetsbakgrunn (Santrock, 1999). Kwak (2003) fant at lav sosioøkonomisk status og økonomiske problemer kan resultere i svakere familierelasjoner både i innvandrerfamilier og ikke-innvandrer familier. I begge tilfeller blir det ofte et større behov for samarbeid mellom familiemedlemmer når man har økonomiske problemer. Familier med dårlig økonomi kan, i større grad enn familier med god økonomi, kreve at ungdom må bidra med mer hjelp hjemme (Fuligni et al., 1999). I en tid hvor de fleste unge er mer opptatt av å være ute med venner og å vise sin selvstendighet (Noller og Callan, 1991) kan det være rimelig å anta at dette kan føre til konflikter mellom ungdom og foreldre.

Samarbeid og felles deltakelse er en del av kulturen hos de fleste innvandrerfamilier, noe som ikke er tilfellet i mange individualistisk orienterte familier. Samarbeid og felles innsats vil dermed framkalle mindre stressende og negative erfaringer for familiemedlemmene med innvandrerbakgrunn. (Kwak, 2003). Samtidig har en rekke forskningsfunn (for eksempel Taylor et al., 2000, referert i Kwak, 2003) vist at foreldre har en tendens til å gi mindre støtte til barna, og ta i bruk flere negative oppdragelsesformer når familien har økonomiske problem (Kwak, 2003). Fattigdom og sosiale ulemper er også assosiert med atferdsproblemer hos barn, delvis fordi fattigdom i familien fører med seg større grad av stress (Hill, 2002).

God inntekt er ofte sett på som en stressbuffer (Ward et al., 2001). Høy inntekt og god utdanning blir ofte ansett som en resurs i forhold til innvandrerens fungering i majoritetssamfunnet (Williams & Berry, 1991). Lav inntekt kan derimot være årsaken til dårlig familiemiljø på grunn av stort arbeidspress, økonomiske bekymringer og lite tid til samvær med familien. På den annen side fant Joseph D. Hovey (2000) lite støtte for at høy inntekt er relatert til mindre stress i forhold til akkulturasjonsprosessen i sin studie av meksikanere bosatt i Los Angeles i USA.

Bulcroft og kollegaer (1996) hevder at foreldre med høyere inntekt kan prioritere å være mer tilstede i hjemmet og praktiserer dermed mer direkte foreldrekontroll, mens i familier med lavere inntekt reguleres ungdommens atferd gjennom regler som foreldrene setter. På den annen side vil innvandrerforeldrenes mulighet for å ha kontroll over ungdommens atferd bli lettere når en eller begge av foreldrene er hjemme (ibid). Stewart og kollegaer (2000) fant at dersom foreldrene hadde oversikt over ungdommens handlinger var dette positivt for jentenes tilknytning til foreldrene. Men det ble ikke funnet den samme positive sammenhengen for guttenes forhold til foreldrene.

Det er også noen funn som tyder på at foreldre med veldig lav arbeidsstatus (målt etter yrke) er de som verdsetter tradisjonelle verdier mest (Phinney et al., 2006). Som et resultat av dette kan det være større verdiforskjeller mellom ungdom og foreldre i familier med lav inntekt.

Barn og ungdom får i tillegg ofte en ny rolle når familien ankommer et nytt land som er veldig forskjellig fra hjemlandet. Som nevnt akkultureres de raskere inn i den nye kulturen. De blir også ofte talspersoner for foreldrene på grunn av språkproblemer (Rosenthal et al., 1996), og blir ofte foreldrenes forbindelse til samfunnet rundt (Ward et al., 2001). Dette gir barna en høyere status innenfor familien, og plasserer dermed de voksne i et uvant, avhengig, posisjon (Matsuoka, 1990). Mange av disse familiene har også problemer med å etablere seg på arbeidsmarkedet (Engebriksen Fuglerud, 2007). For fedre som er vant til å være den med økonomisk ansvar kan arbeidsledighet (eller lavlønnet arbeid) medføre at de mister autoritet, i tillegg til at det kan ha en negativ påvirkning på selvfølelsen (Ward et al., 2001).

For pakistanske familier kan denne situasjonen være langt fra den drømmen mange hadde med seg da de kom til Norge. De første pakistanerne som kom til Norge hadde ikke planer om å bli lenge i landet. De ønsket å være her og tjene penger som de kunne ta med seg tilbake til Pakistan for å få en bedre tilværelse med høyere status. Høy status i hjemlandet kom an på hvor mye penger man klarte å sende hjem. At de fleste som kom hit fikk lavt lønnede jobber ble ikke snakket om i hjemlandet (Østberg, 2003).

Ut i fra levekårsundersøkelser vet vi at mange av innvandrerne i Norge er fattige. Bare i underkant av 40 prosent av førstegenerasjonspakistanere i Oslo er i jobb, samtidig som utdanningsnivået sammenlignet med gjennomsnittet i Norge er lavt. Dette medfører en lav gjennomsnittslønn for mange pakistanere (Engebriksen & Fuglerud, 2007).

I spørreskjemaet fra hovedundersøkelsen var det ikke spørsmål om foreldres utdanning. Det er derfor forsøkt å måle sosioøkonomisk status på andre måter. Et generelt trekk for pakistanske familier er at det er far som er yrkesaktiv. I familier hvor kvinner jobber er de ofte deltidsansatte, i lavt lønnede yrker, ofte som barnehage assistent (Østberg, 2003).

Øia (2003) viser i sin studie, basert på ulike innvandrergupper som var med i hovedundersøkelsen, at de pakistanske mødrene i stor grad er hjemmeværende. Det ble i denne undersøkelsen dermed sett på fars yrkesstatus for å måle familiens sosioøkonomiske status.

Sammenfatninger – så langt

Rogler (1994) peker på at de psykologiske endringene personer gjennomgår som et resultat av innvandring er mye mer enn psykisk helse. Han hevder at problemer i forhold til endringer i sosioøkonomisk status, sosiale nettverk og innvandringserfaringer i seg selv bør være av interesse for forskere. Det er deler av dette hullet i forskningen jeg prøver å fylle med denne oppgaven. I Norge er det som nevnt forsket en del på sammenhengen mellom akkulturasjon og psykisk helse (Oppedal, Røysamb & Sam 2004; Oppedal, Røysamb & Heyerdahl 2005; Sam, 1994; 2000; Sam og Berry, 1995; Torgersen, 2005), og i mindre grad på familierelasjoner. I forhold til pakistanske familier er studiene i hovedsak kvalitative (Østberg, 2003), og ofte med et fokus på hvordan det er å være kvinne eller jente i disse familiene (Selte, 1998; Eide, 2004). Kvantitative undersøkelser som ser på variasjon innenfor en gruppe, og med fokus på forskjeller mellom gutter og jenter er manglende.

Mye av den internasjonale forskningen rundt betydningen innvandring og akkulturasjon har for relasjonen mellom barn, unge og voksne er gjort på asiatiske og latinske familier i USA (Kwak, 2003). Disse funnene kan ikke uten videre generaliseres til de ulike minoritetsgruppene som lever under skandinaviske og norske forhold. Innvandrere i Norge har vært en del av vår kultur i veldig kort tid sammenlignet med mange av minoritetsgruppene som lever i USA. For å få en økt forståelse og kunnskap om familierelasjoner hos innvandrerfamilier i Norge vil jeg i denne studien prøve å belyse betydningen akkulturasjon har for forholdet mellom ungdom og foreldre i familier med pakistansk opprinnelse.

Forskere hevder at generasjonsforskjeller er universelt og gjeldene for alle familier. Ungdom er generelt sett mindre opptatt av å bevare gamle tradisjoner og kulturelle verdier enn foreldrene. Det antas derimot at disse kulturforskjellene er større i innvandrerfamilier, enn hos ikke innvandrere, som følge av akkulturasjon. I tillegg hevdes det at forskjellene kan ha andre konsekvenser for familier med innvandrerbakgrunn. Fra litteratur om kollektivistiske orienterte familier kan det være nærliggende å anta at ungdommer fra Pakistan, som bor i Norge, har en større sannsynlighet for å komme i konflikt med sine foreldre enn norske ungdommer og at dette kan føre til et dårligere forhold mellom ungdom og foreldre.

Positiv etnisk identitet forbindes med gode familierelasjoner. Tidligere funn viser at de fleste ungdommer med innvandrerbakgrunn har en sterk etnisk identitet. Det fokuseres i denne studien på i hvilken grad de pakistanske ungdommene identifiserer seg med egen etnisk gruppe, og om etnisk identitet har en sammenheng med familierelasjoner.

Det er også funnet at voksne bekymrer seg for at barna skal bli for norske, og at foreldrenes holdninger er av betydning for de unges integrering. Det blir dermed sett på om foreldrenes holdninger til ungdommenes integrering påvirker forholdet dem i mellom hos de pakistanske familiene i Oslo.

Med bakgrunn i at valg av venner kan ses på som en del av den etniske identifiseringen, samtidig som norske ungdommer ofte assosieres med aktiviteter som kan true hjemlandets tradisjoner og verdier vil det være interessant å se om valg av venner kan ha betydning for tilknytningen i pakistanske familier.

Krangling anses for å være et normalt aspekt ved ungdomstiden. Det antas derimot at dette ikke er like vanlig i familier med kollektivistisk orientering. Det vil dermed bli sett på hvordan krangling har sammenheng for relasjonen mellom ungdom og foreldre. Og med vissheten om at mange innvandrers familier har dårlig økonomi vil det bli sett på om sosioøkonomisk status har en sammenheng med ungdoms tilknytning til foreldrene.

Problemstillinger

Med dette som bakgrunn ble følgende problemstillinger fokus for oppgaven:

- 1). Er det slik at de ungdommene som opplever at foreldrene, i mye større grad enn de selv, vektlegger viktigheten av å bevare egen kultur har dårlig forhold til sine foreldre?
- 2). Er det sammenheng med ungdoms etniske identifisering og deres tilknytning til foreldrene?
- 3). Er det slik at de ungdommene som har flest norske venner har et dårlig forhold til foreldrene sine?
- 4). Er det slik at de ungdommene med foreldre som er positive til deres integrering i Norge har et godt forhold til dem?
- 5). Er krangling av betydning for tilknytningen mellom ungdom og foreldre?
- 6). Har fars yrkesaktivitet noen sammenheng med forholdet mellom foreldre og ungdom?

Forskning viser at foreldre ofte har ulike forventninger til gutter og jenter. Derfor vil det bli testet for om det ved eventuelle sammenhenger er forskjeller mellom gutter og jenter – og hvordan dette har betydning for deres relasjon til foreldrene.

Metode

Hovedundersøkelsen

Analysene i denne hovedoppgaven er basert på datamaterialet fra ”Ungdomsundersøkelsen i Oslo” utført av NOVA (Norsk institutt for forskning om oppvekst, velferd og aldring) i 1996. Hovedrapporten fra denne undersøkelsen (”Ungdomstid i storbyen”) ble utgitt av Nova i 1998 (Bakken, 1998).

Utvalget i denne undersøkelsen bestod av elever i 9. og 10. klasse på ungdomsskolen, samt første år på videregående skole. Alle skoler i Oslo var inkludert i undersøkelsen, både private (n=9) og offentlige (n=75), samt alle spesialskoler (n=11). Elever fra spesialskolene inkluderte også Oslo elever som var plassert på barnevernsinstitusjoner utenfor Oslo. Elever som av ulike grunner ikke var i stand til å fylle ut svarskjema, pga fysiske eller mentale handikap var unntatt fra undersøkelsen. Nesten hele populasjonen av elever registrert på ungdomsskolen i Oslo var dermed inkludert. Unntaket var de som ikke begynte på videregående etter ungdomsskolen, da man ikke fikk tillatelse til å inkludere disse. Ca 10 prosent av elevpopulasjonen på videregående skole var ikke med i undersøkelsen. Dette var elever som av ulike grunner hadde droppet ut av skolen etter ungdomsskolen, samt de som gikk på skoler utenfor Oslo (Torgersen, 2005).

Hovedspørreskjemaet besto av 32 sider som man mente dekket de sentrale områder for aldersgruppen. Seks sider i spørreskjemaet var forbeholdt elever med to utenlandskfødte foreldre. Dette gjør det mulig å undersøke forhold som er spesifikke for minoritetsungdom.

En utfordring ved å inkludere hele populasjonen i det aktuelle aldersspennet var at man også ville få elever med blant annet dårlige norskkunnskaper og elever med konsentrasjonsvansker. Det ble derfor laget et forkortet spørreskjema til disse elevene. Dette skjemaet inneholdt fullstendig spørsmålsbatteri for måling av antisosial atferd og psykiske problemer, samt de viktigste demografiske kjennetegnene. Resten av skjemaet besto av et utvalg av de variablene som ble ansett for mest sentrale i det store spørreskjemaet. Det forkortete spørreskjemaet var på 14 sider (Bakken, 1998; Torgersen, 2005).

Gjennomføring:

Det ble innhentet tillatelse fra datatilsynet, skolesjefen i Oslo, samt Oslo kommune. Alle skoler i Oslo ble oppfordret av skolesjefen til å delta i undersøkelsen. Og alle skoler, unntatt døveskolen, takket ja til å delta. På hver skole ble det opprettet en kontaktperson som fikk ansvaret for å gjennomføre undersøkelsen på sin skole. Kontaktpersonene ble kurset forut for datainnsamlingen, og de ble lønnet av Nova.

Elevene fikk en skriftlig henvendelse med seg hjem fra skolen, hvor de selv kunne samtykke muntlig til å være med i undersøkelsen. Spørreskjemaet ble fylt ut i løpet av to skoletimer i skoletiden. Anonymitet ble sikret ved at elevene la det ferdigutfylte skjemaet i en konvolutt som de selv limte igjen. Unntaket var Kristelig gymnasium som ikke tillot at elevene skulle fylle ut skjemaet på skolen. Disse elevene fikk derfor med seg skjemaet hjem og leverte det på skolen dagen etter. Det ble i etterkant lagt vekt på å prøve å få med de elever som av ulike årsaker ikke var tilstede på selve innsamlingsdatoen.

Det forkortede spørreskjemaet ble gitt til alle elever i spesialskoler, spesialklasser for elever med store lære- eller atferdsvansker, samt alle elever i mottaksklassene for flyktninger. Lærere ble også bedt om å gi dette skjemaet til elever som de antok ville få store problemer med å fylle ut et langt spørreskjema pga dårlige norskkunnskaper (Bakken, 1998; Torgersen, 2005).

Totalutvalg og underutvalg

Svarprosenten var på 94 prosent for hele utvalget; 96 prosent på ungdomsskolen, 94 prosent på videregående skole, 83 prosent på privatskolene og 83 prosent for elever som gikk på spesialskoler. Av de som ikke deltok i undersøkelsen skyldtes 49 prosent at elevene ikke ga sitt samtykke og 51 prosent at kontaktpersonene på skolene ikke fikk tak i elevene. Av de 12.100 ungdommer som fikk utlevert et selvadministrert spørreskjema deltok 11 395 elever i undersøkelsen. Gjennomsnittalderen var på 15,5 år. Utvalget besto av like mange gutter og jenter. Syv prosent av elevene på ungdomsskolen og 6 prosent av elevene på videregående skole fylte ut en kortere versjon av spørreskjemaet (Bakken, 1998; Torgersen, 2005).

Mitt utvalg. Utvalget i min hovedoppgave består av de pakistanske ungdommene som var med i denne undersøkelsen. 17,2 % av de pakistanske ungdommene som var med i hovedundersøkelsen fylte ut et forkortet spørreskjema. De ble av sine lærere vurdert til å ikke

ha gode nok norskkunnskaper til å fylle ut hovedskjemaet. Disse elvene (77) ble ikke inkludert i min analyse fordi spørsmålene om foreldrenærhet og aksept kun står i den lange versjonen av spørreskjemaet. Mitt utvalg består av 800 ungdommer med pakistansk bakgrunn.

Ungdommene var i alderen 13 – 20 år, med en gjennomsnittsalder på 15,7 år (tabell 1.). I forhold til kjønnsfordeling er det omtrent like mange gutter (412) som jenter (380) med i utvalget.

Tabell 1. Fordeling i forhold til alder

Alder	Antall	Prosent
13 år	1	0,1 %
14 år	141	17,6 %
15 år	231	28,9 %
16 år	251	31,4 %
17 år	113	14,1 %
18 år	30	3,8 %
19 år	18	2,3 %
20 år	5	0,6 %
Missing	10	1,2 %
Total	800	100 %

Måleinstrumenter

Forhold til foreldrene ble målt ved å se på ulike aspekt ved ungdoms tilknytning til foreldrene. Spørreskjemaet inneholdt ni spørsmål som omhandlet ulike sider ved ungdommens tilknytning til sine foreldre. Fire av utsagnene omhandlet opplevd aksept fra foreldrene: i hvilken grad de opplevde å bli akseptert av sine foreldre, om de får ros av sine foreldre, om de får høre at de er dumme og håpløse, og om foreldrene er skuffet over dem. Disse spørsmålene er tatt fra Inventory of Parent and Peer Attachment (IPPA, Armsden and Greenber, 1987, referert i Torgersen, 2005). To utsagn var knyttet generelt til familiemiljøet: om familien hjalp hverandre og om familiemedlemmene prøver å unngå å svikte hverandre. Disse er hentet fra Family Environment Scale (FES, Moos and Moos, 1982, referert i

Torgersen, 2005). De tre siste spørsmålene skildret nærhet til foreldrene: om de stolte på foreldrene, om de fortalte foreldrene om problemene sine, og om foreldrene merket om de var triste. Disse spørsmålene ble konstruert og blant annet brukt i Leila Torgersen (2005) sin doktoravhandling. Spørsmålene hadde fem svaralternativer som varierte fra ”stemmer helt” (skåre 5), til ”stemmer ikke i det hele tatt” (skåre 1). Faktoranalyse på disse variablene ga to forskjellige faktorer. Det var imidlertid meget høy korrelasjon mellom faktorene ($r = .64$). De ble dermed slått sammen til en skala. Denne skalaen måler aksept, nærhet og familiemiljø. Dette målet er også brukt i Øia (2003; Torgersen, 2005).

Kulturkonflikt. Variabelen måler i hvilken grad det er samsvar mellom foreldrenes ønsker for barna, og ungdommenes egne ønsker i forhold til å leve etter foreldrenes opprinnelige kultur og tradisjoner. Variabelen ble konstruert ut i fra svarene på to spørsmål: ”Er det viktig for dine foreldre at du lever etter deres opprinnelige hjemlands kultur og tradisjoner?” med svaralternativene ”de vil helst ikke at jeg skal leve etter deres opprinnelige hjemlands tradisjoner” og ”uviktig”, og ”ganske viktig” og ”svært viktig”. Og ”Er det viktig for deg å leve etter dine foreldres opprinnelige hjemlands kultur og tradisjoner?” med svaralternativene ”jeg vil helst ikke leve etter mine foreldres opprinnelige hjemlands tradisjoner”, ”uviktig”, ”ganske viktig” og ”svært viktig”. De ungdommene som oppgir at foreldrene mener det er viktig eller svært viktig at de lever etter foreldrenes opprinnelige kultur og tradisjoner, men som selv sier at dette er uviktig eller at de helst ikke vil leve etter foreldrenes kultur og tradisjoner, ble skåret til 1. De resterende fikk skåren 0.

Etnisk identitet ble målt ved hjelp av et spørsmålsbatteri utviklet av Phinney (1992). Multigroup Ethnic Identity Measure (MEIM)) inneholder fjorten spørsmål om opplevd etnisk tilhørighet, betydning (hvor viktig gruppetilhørighet er for personlig identitet), evaluering (positiv og negativ evaluering av egen etnisk gruppe), og forhold til egne kulturelle tradisjoner. Svaralternativene er rangert fra ”svært uenig” (skåre 1) til ”svært enig” (skåre 4). *Venner.* Ungdommene ble spurt ”Hvor kommer de fleste vennene dine fra?” Med svaralternativer ”Norge”, ” Mine foreldres hjemland”, Og ”andre land”. Her ble det lagd en dummy variabel hvor ”Norge” ble referanseverdi.

Integrering måler i hvilken grad foreldrene er positive til ungdommenes integrering i det norske samfunnet. Spørsmålet var: ”Er det viktig for dine foreldre at du lever etter norsk kultur og tradisjoner?” med svaralternativene ”svært viktig” (4), ”ganske viktig” (3), ”uviktig” (2) og ”de vil helst ikke at jeg skal leve etter norske tradisjoner” (1). Høy skåre indikerer at foreldrene er positive til ungdommenes integrering.

Krangling. Ungdommene ble bedt om å angi hvor ofte de kranglet med sine foreldre. De fikk oppgitt fem svaralternativer ”hver dag” (skåre 5), ”flere ganger i uken” (4), ”en til fire ganger i måneden” (3), ”sjeldnere” (2), og ”aldri”(skåre 1).

Far i arbeid. Fars yrkesstatus er brukt som referanse i konstruksjon av familiens sosioøkonomiske standard. Ungdommene fikk spørsmål om far er i arbeid nå. Hvor svaralternativene ”Ja, Heltid” og ”ja, deltid” fikk samme skåre (1) og hvor resten av svaralternativene (”arbeidsløs”, ”hjemmeværende”, ”trygdet”, ”død”, ”går på skole, kurs eller lignende”) ble slått sammen til en skåre(2).

Statistikk

Det ble først kjørt en bivariat regresjonsanalyse for å teste sammenhengen mellom de uavhengige variablene og ungdoms forhold til foreldrene. Regresjonsanalyse er et godt statistisk instrument for å teste effekter som hver av de uavhengige variablene alene bidrar til på en avhengig variabel. Det ble dermed kjørt en multivariat regresjonsanalyse for å kontrollere for effekten av de andre variablene. Jeg har også testet for interaksjonseffekter mellom gutter og jenter fordi forskning viser at foreldre kan ha ulike forventinger til ungdommer avhengig av kjønn, noe som kan påvirke sammenhengen mellom foreldrerelasjoner og de ulike variablene. Det er også kontrollert for alder, da forholdet mellom unge og foreldre ofte endres mye i det aldersspennet forsøkspersonene i denne studien er i.

Resultat

Deskriptiv analyse

Gjennomsnittsverdier for de ulike variablene vises i Tabell 2.

Forhold til foreldrene. Vi ser at på en skala fra en til fem har ungdommene en gjennomsnittsskåre på 3,45 på denne variabelen. Dette indikerer at de fleste pakistanske ungdommer opplever i gjennomsnitt å ha et godt familiemiljø med nære og aksepterende foreldre.

Kulturkonflikt. Ut fra tabell 2 kan vi også se at bare i overkant av ti prosent (10,9 %) av ungdommene som hevder at foreldrene deres synes det er mye viktigere å bevare egen pakistansk kultur enn de selv mener.

Etnisk identitet. På en skala fra en til fire er gjennomsnittsskåren for ungdommene på denne variabelen 3,11. Dette indikerer at en stor andel av ungdommene i gjennomsnitt identifiserer seg med pakistansk identitet.

Venner. Ut fra tabellen kan vi se at halvparten (50,4 prosent) av de pakistanske ungdommene rapporterer at de fleste vennene deres kommer fra Pakistan. Mens det nesten er 26 prosent (25,9 %) som hevder at de fleste vennene kommer fra Norge, mens resten (23,7 %) sier de fleste vennene deres er fra andre land.

Integrering. På en skala fra en til fire indikerer en skåre på 2,07 at i gjennomsnitt er det over halvparten av ungdommene som opplever at foreldrene ikke synes de skal leve etter norske tradisjoner (26,3 %), eller at de synes det er uviktig at de gjør det (43,2 %).

Tabell 2 viser videre et resultat som tyder på at pakistanske ungdom krangler i gjennomsnitt sjeldnere enn en gang i måneden, med en gjennomsnittsskåre på 2,07 på denne variabelen. Analysen viste at nesten 37 prosent (36,8 %) av ungdommene rapporterer at de aldri krangler med foreldrene sine, og omtrent like mange (36,9 %) oppgir at de krangler sjeldnere enn en gang i måneden med sine foreldre.

Far i jobb. I forhold til familiers økonomi rapporter nesten 65 prosent (64,7 %) av ungdommene at de har en far som er helt eller delvis i arbeid, mens 35 prosent av ungdommene har en far som av ulike grunner ikke er i jobb.

Tabell 2. Antall respondenter, responsskala, gjennomsnittsverdier og standardavvik for de ulike variablene

	N	Range (responsskala)	Mean (gjennomsnitt)/ prosentfordeling	SD
Forhold til foreldrene	787	1-5	3.46	.53
Kulturkonflikt	762	0 1	89.1 % 10.9 %	
Etnisk identitet	734	1-4	3.11	.51
Integrering	745	1-4	2.07	.81
Venner	742	Norge Pakistans Andre land	25.9 % 50.4 % 23.7 %	
Krangle	788	1-5	2.04	1.05
Far i jobb	771	Helt eller delvis Ikke i jobb	64.7 % 35.3 %	

Hovedfunn

Bivariat analyse

For å teste sammenhengen mellom akkulturasjon og ungdoms forhold til foreldrene ble det først utført en bivariat regresjonsanalyse. Bivariat analyse måler effekten av en enkelt variabel på den avhengige variabelen, uten å kontrollere for effekter fra andre variabler. Resultatene presenteres i tabell 3.

Tabell 3. Bivariat sammenhengen mellom akkulturasjon og ungdoms forhold til foreldrene

	Ustandardisert koeffisienter		Standardisert koeffisient	Signifikansverdi
	B	Std.Err	Beta	
Kulturkonflikt	-.328	.062	-.190	***
Etnisk identitet	.300	.036	.299	***
Venner på	.010	.044	.009	is
Venner in	-.011	.053	-.008	is
Integrering	.053	.024	.079	*
Krangle	-.131	.017	-.260	***
Far i jobb	-.063	.040	-.058	is
Kjønn	.002	.038	.002	is
Alder	-.055	.016	-.124	**

(***)p<.001 (**p<.01 (*)p<.05

Multivariat analyse

Det er liten endring i resultatene etter at vi kontrollerte for effekten av de andre variablene i den multivariate analysen (Tabell 4). Resultatet indikerer dermed at variablene har en unik effekt på den avhengige variabelen, som ikke blir merkverdig redusert etter kontroll for effekten av de andre variablene.

Tabell 4 viser at det er signifikant negativ sammenheng mellom kulturkonflikter og ungdommens forhold til sine foreldre. Det er derimot en signifikant positiv sammenheng mellom etnisk identitet og tilknytning mellom ungdom og foreldre. Det er også en signifikant positiv sammenheng med foreldres positive holdninger til barnas integrering og forholdet mellom ungdom og foreldre. Derimot viser resultatet en negativ sammenheng mellom krangling og ungdom - foreldre relasjonen. Det var ingen signifikante sammenhenger mellom ungdommens forhold til foreldrene, og fars arbeidsmarkedsstatus, venners etnisitet, eller kjønn i noen av analysene.

Resultatene tyder dermed på at jo sterkere etnisk identitet ungdommene har, jo bedre forhold har de til sine foreldre. Denne variabelen er også den variabelen som alene kan forklare mest av variasjonen for ungdoms forhold til foreldrene. Vi ser også at jo mer positiv foreldrene er til barnas integrering i det norske samfunnet jo bedre er tilknytningen mellom

ungdom og foreldre. På den andre siden viser resultatene at kulturkonflikter er en negativ indikator for de unges forhold til sine foreldre. Jo større forskjell det er mellom ungdom og foreldres vektlegging av å bevare pakistansk kultur jo dårligere er forholdet mellom dem. I tillegg viser resultatet også at jo oftere ungdommene krangler med sine foreldre, desto dårligere relasjon har de til dem.

Tabell 4. Multivariat sammenheng mellom de uavhengige variablene og ungdoms forhold til foreldrene

	Ustandardisert koeffisienter		Standardisert koeffisient	Signifikansverdi
	B	St.Err	Beta	
Kulturkonflikt	-.199	.061	-.119	**
Etnisk identitet	.251	.038	.250	***
Venner på	-.009	.044	-.009	Is
Venner in	-.017	.051	-.014	Is
Integrering	.063	.023	.097	**
Krangle	-.122	.018	-.249	***
Far i jobb	-.003	.039	-.003	Is
Kjønn	.013	.037	.013	Is
Alder	-.031	.016	-.072	*

(***) $p < .001$ (**) $p < .01$ (*) $p < .05$

Tester for interaksjonseffekter i forhold til kjønn.

Flere studier har vist at det forekommer forskjeller i forventningene som foreldre har til ungdom, avhengig av kjønn. På bakgrunn av antagelsen om at disse forventningene vil kunne påvirke forholdet mellom foreldre og ungdom ble det testet for kjønnsforskjeller. Resultatene viste signifikante interaksjonseffekter med kjønn for variablene konflikt og fars arbeidsmarkedsstatus (Tabell 5).

Forklaringen på interaksjonseffekten mellom kjønn og konflikt er at dersom ungdommene opplever at det å bevare egen pakistansk kultur er vesentlig viktigere for

foreldrene enn for dem selv, har dette en negativ sammenheng med relasjonen dem imellom. Dette er derimot bare signifikant for jentene ($B = -.407$, $SE = .094$, $Beta = -.234$, $p < .001$), og ikke for guttene ($B = -.049$, $SE = .079$, $Beta = -.031$, $p < .535$).

Til tross for at fars arbeidsstatus ikke var signifikant i den multivariate analysen viser det seg at det er signifikante interaksjonseffekter med kjønn. Dette skyldes at dersom far er i arbeid er dette positivt for guttenes forhold til foreldrene ($B = .060$, $SE = .034$, $Beta = .057$, $p < .234$).

Dersom far er i arbeid er dette derimot negativt for jentene ($B = -.093$, $Beta = .061$, $SE = -.083$, $p < .124$).

Tabell 5. Interaksjonseffekter mellom de ulike uavhengige variablene og kjønn

	Ustandardisert koeffisienter		Standardisert koeffisient	Sig.
	B	Std.Err	Beta	
Kulturkonflikt	-.331	.124	-.300	**
Etnisk identitet	-.048	.072	-.164	Is
Venner på	.101	.090	.161	Is
Venner inn	-.065	.109	-.077	Is
Integrering	-.029	.049	-.088	Is
Krangle	.054	.035	.204	Is
Far i jobb	-.266	.080	-.500	**

(***) $p < ,001$ (**) $p < ,01$ (*) $p < ,05$

Diskusjon

Hovedfunn

I første del av oppgaven ble det gjennomgått en del teori og tidligere forskning på akkulturasjon. Det ble sett på ulike forhold ved akkulturasjon som kunne ha betydning for relasjonen mellom ungdom og voksne. I regresjonsanalysene ble en del av disse faktorene trukket inn. Enkelte av disse ser ut til å ha betydning for forholdet mellom ungdom og foreldre. Det viser seg at jo sterkere etnisk identifisering ungdommene har, jo bedre forhold har de til sine foreldre. Jo mer positive foreldrene er til ungdommenes integrering jo bedre er

relasjonen mellom generasjonene. Høy grad av kulturkonflikter viser seg derimot å ha negativ sammenheng for tilknytningen mellom ungdom og foreldre. Det samme gjelder for høy grad av krangling. Jo oftere ungdommene krangler med sine foreldre jo dårligere ser forholdet dem imellom ut til å være.

Funnene viser også at de faktorene som er ulike for gutter og jenters tilknytning til foreldrene er få, men markante, noe som tydeliggjør hvor viktig det er å undersøke forskjeller mellom gutter og jenter i forhold til familierelasjoner hos innvandrerfamilier. Kulturkonflikter har en signifikant mye sterkere sammenheng med et dårlig forhold til foreldrene for jentene enn for guttene. Det å ha en far som er i jobb har en positiv sammenheng med guttenes forhold til foreldrene, mens det har en negativ sammenheng for jentens foreldrerelasjoner.

Tilknytningen mellom ungdom og foreldre med innvandrerbakgrunn må forstås ut i fra generelle psykologiske prosesser, samtidig som det tas hensyn til de spesifikke aspektene som er knyttet til det å være innvandrer (Phinney et al., 2000). I denne studien blir det sett på både noen generelle aspekt ved utviklingsprosessene som ungdom og foreldre møter i ungdomstiden, samtidig som det blir lagt vekt på noen fenomen som er spesifikke for innvandrerfamilier.

Diskusjonen vil i hovedsak dreie seg om funnene fra den multivariate analysen, da det var veldig små endringer etter at det ble korrigert for effekten av de andre variablene.

Kulturkonflikter mellom ungdom og foreldre

Hovedfokuset var å undersøke hvilken betydning akkulturasjon har for relasjonen mellom ungdom og foreldre hos en spesifikk innvandrergruppe i Norge, nemlig den pakistanske. På bakgrunn av akkulturasjonsteori (Berry & Sam, 1997) og tidligere forskning på konflikter mellom generasjoner (Bulcroft et al., 1996; Dion og Dion, 2001a; Phinney et al., 2000) ble det undersøkt om kulturkonflikter mellom ungdom og foreldre hadde en betydning for relasjonene i de pakistanske familiene i Oslo.

I denne undersøkelsen viser det seg at de ungdommene som opplever at foreldrene i mye sterkere grad enn de selv synes det er viktig å bevare pakistansk kultur og tradisjon, har et dårligere forhold til sine foreldre enn resten av ungdomsgruppen. Jo mer kulturkonflikter ungdommene opplever jo dårligere er forholdet deres til foreldrene.

Resultatet kan ikke si noe om årsaksretning, bare at det er en sammenheng. På den ene siden kan det indikere at ungdommene har et dårlig forhold til foreldrene sine fordi kulturforskjellene er store. På den andre siden kan kulturforskjellene oppleves som store nettopp fordi ungdommene har en dårlig tilknytning til sine foreldre.

Tidligere forskning har vist at foreldre og ungdom vektelegger videreføring av kulturelle tradisjoner og familieverdier i ulik grad. Dette antas å være et universelt fenomen som gjelder for alle familier (Phinney et al., 2000). Det foreslås derimot også at denne kulturkonflikten vil ha andre konsekvenser for innvandrerfamilier med kollektivistisk verdiorientering. I forhold til konflikter som en konsekvens av kulturendringer er det funnet at dette har en negativ påvirkning på familieforholdet (Tseng & Fuligni, 2000). Noe som til en viss grad kan støttes av denne studien, i den grad at jo større avstand mellom ungdom og foreldres verdi- og kulturgrunnlag, jo dårligere blir forholdet mellom dem. I tillegg kan det selvsagt være andre elementer som vi ikke har tatt hensyn til, eller har hatt kontroll over i denne undersøkelsen (som for eksempel familiestørrelse, forhold mellom foreldre, søsken) som kan forklare denne sammenhengen.

Et viktig funn i min undersøkelse var at det bare er i overkant av ti prosent (10,9 %) av ungdommene som rapporterer en opplevd kultur- og verdikonflikt. Dette kan være en indikasjon på at de fleste ungdommene i denne undersøkelsen ikke opplever at foreldrene vektelegger pakistansk kultur i mye større grad enn de selv gjør. Vi kan til en viss grad finne støtte for dette i tidligere forskning, men da på andre innvandrergrupper enn pakistanske.

Fuligni og kollegaer (1999) undersøkte familieforpliktelsen blant asiatiske og latinamerikanske ungdommer som vokser opp i USA. De fant at selv innenfor et samfunn hvor autonomi og uavhengighet verdsettes vil ungdom fra mer kollektivistiske kulturer bevare foreldres familieverdier. Sam (1995) fant, i sin undersøkelse av ungdom med ulike innvandrerbakgrunn bosatt i Norge, at ungdom i stor grad verdsetter foreldrenes opprinnelseskultur og tradisjoner. Selv om verken Sam (1995) eller Fuligni og kollegaer (1999) fokuserte spesifikt på pakistanske ungdommer, tyder resultatene fra denne undersøkelsen på at dette er et generelt trekk hos innvandrerungdom, som i følge min undersøkelse også viser seg å gjelde for de pakistanske.

Det at det er så få ungdommer som opplever kulturkonflikter i forhold til sine foreldres verdier kan være en indikasjon på at denne diskrepansen ikke nødvendigvis er knyttet til innvandrererfaringen. Om dette er tilfellet, er det til en viss grad i samsvar med andre funn (Phinney et al., 2000). På den annen side kan resultatet indikere at de pakistanske ungdommene, i likhet med andre ungdommer med innvandrerbakgrunn, er veldig lojale overfor foreldrene sine (Torgersen, 2005). Det kan dermed settes spørsmål ved hvor mye av sin opplevde konflikt de uttrykker og/eller vedkjenner. Vi har ingen mulighet for å undersøke denne påstanden ut i fra denne studien, men det vil være interessant å fokusere på dette i videre forskning.

Kjønn: I denne studien viste det seg at kulturkonflikter hadde mest negativ betydning for jentenes tilknytning til foreldrene, i form av at jo større kulturforskjeller jo dårligere forhold. Dette kan komme av at i en individualistisk kultur (som Norge) er kjønnene mer eller mindre likestilt, og den hierarkiske familiestrukturen er erstattet av jevnbyrdige relasjoner (Selte, 1998). Det blir dermed større diskrepans mellom tradisjonelle pakistanske og norske kulturverdier for jenter, enn for gutter. Som en følge av dette må jentene i mye større grad enn guttene gi avkall på foreldrenes tradisjonelle forventinger for å kunne tilpasse seg det norske samfunnet. Gutter har friere tøyler til å utfolde seg, og det godtas i større grad at de tilpasser seg norsk levemåte enn om jentene gjør det (Østberg, 2003). Dette kan indikere at guttene i mindre grad føler seg presset til å avvise tradisjonelle verdier. Som et resultat av dette vil det være rimelig å anta at guttene opplever mindre kulturkonflikter enn jentene.

Dette kan knyttes opp mot funn fra tidligere forskning, som viser at jentene ofte opplever en større diskrepans mellom foreldrenes ønsker og krav, og det nye samfunnets kultur (Dion & Dion, 2001b; Rosenthal et al., 1996). Studier på vietnamesiske ungdommer viser blant annet at jenter i mindre grad verdsatte de vietnamesiske verdiene enn guttene. Jentene hevdet også i mye større grad enn guttene at foreldrene i liten grad aksepterte deres krav om uavhengighet. For jenter, men ikke for gutter, var verdi diskrepansen mellom foreldre og ungdom assosiert med mer konflikter. (Nguyen & Williams, 1989; Rosenthal et al., 1996). Siden vietnamesiske familier også anses som kollektivistiske kan disse funnene til en viss grad jammes med funnene fra denne undersøkelsen. Samtidig blir det viktig å utvise forsiktighet ved å trekke slutninger fra slike sammenligninger. Det skaper derimot et godt utgangspunkt for videre forskning.

Etnisk identitet.

En annen viktig del av akkulturasjon er etnisk identitet. Denne studien viser at en stor andel av de pakistanske ungdommene i Oslo har en sterk pakistansk identifisering. Resultatene viser også at jo sterkere den etniske identifiseringen er, jo bedre forhold har ungdommene til sine foreldre. Etnisk identitet viste seg i tillegg å være den variabelen som alene kan forklare mest av variasjonene for familierelasjonene i de ulike familiene i denne undersøkelsen.

Disse funnene samsvarer med tidligere studier (Engebrigtsen & Fuglerud, 2007; Phinney et al., 2001) som også har funnet at de fleste ungdommer med innvandrerbakgrunn har en sterk etnisk identifisering. Selv om disse studiene er utført på ulike innvandrergrupper (deriblant meksikanske, vietnamesiske og tyrkiske; og tamilske og somaliske) forsterker min

undersøkelse antydningen om at innvandrerungdom i utstrekkt grad har en sterk etnisk identitet, som i følge min undersøkelse også viser seg å gjelde for pakistansk ungdom i Oslo.

En sikker og positiv etnisk identifisering har i tidligere studier også vist seg å ha en positiv sammenheng med godt familiemiljø (Ward et al., 2001). Torgersen (2005) antar at siden foreldrene ofte er de nærmeste representantene for opprinnelig kultur og tradisjon, vil ungdommer med en sterk etnisk identitet også ha et nært forhold til sine foreldre. Selv om både Ward et al., (2001) og Torgersen (2005) forsket på ulike innvandrergrupper, og ikke spesifikt på pakistanske ungdommer, er min undersøkelse med på å styrke disse funnene. Vi kan derimot ikke si noe om ungdommer som har et godt forhold til sine foreldre har dette fordi de har en sterk pakistansk identitet, eller om de har en sterk pakistansk identitet fordi de har et nært forhold til sine foreldre.

En annen forklaring på sammenhengen mellom sterk etnisk identitet og godt familieforhold kan også ligge i påstanden om at innvandrerungdoms sterke tilhørighet til egen etnisk gruppe er nødvendig for at foreldrene skal gi de den friheten de ønsker (Engebriksen & Fuglerud, 2007). Vi har ingen dessverre ingen mulighet til å undersøke dette nærmere ut i fra denne undersøkelsen.

Det ble ikke funnet kjønnsforskjeller i forhold til etnisk identifisering og ungdommenes foreldrerelasjoner. Dette funnet støtter tidligere forskning som viser at det er liten eller ingen forskjell mellom gutter og jenters etniske identitet og familierelasjoner (Dion & Dion, 2001b; Phinney et al., 2001).

Venners etniske identitet

Valg av venner brukes også som et mål på etnisk identitet (Phinney, 1990). Denne studien viser at 50 prosent (50,4 %) av de pakistanske ungdommene oppgir at de har flest pakistanske venner, nesten 24 prosent sier de har flest venner blant andre innvandrergrupper, mens bare 26 prosent svarer at de har flest norske venner.

Dette funnet samsvarer med hva tidligere forskning på andre innvandrere grupper har funnet. Phinney og kollegaer (2006) fant også at de fleste ungdommer med innvandrerbakgrunn har mer kontakt med jevnaldrene fra samme etniske tilhørighet enn de har med jevnaldrene fra majoritetskulturen. Østberg (2003) viser i sin undersøkelse med fem pakistanske familier at pakistansk ungdom får flere pakistanske venner i løpet av ungdomsårene enn de hadde i tidlig barndom. Min studie gjelder bare ungdommer, og jeg har ingen mulighet til å undersøke om bildet av vennerelasjoner har endret seg med alderen. Ut i fra resultatet i denne undersøkelsen er det er imidlertid rimelig å anta at tidligere funn, som

viser at de fleste ungdommer med innvandrerbakgrunn har flest venner med samme etnisk tilhørighet som de selv, også er gjeldene for pakistansk innvandrerungdom i Oslo.

Vi finner derimot ikke en sammenheng mellom venners etniske opprinnelse og ungdoms forhold til foreldrene sine. Dette funnet stemmer overens med Sam (1995) som studerte en gruppe innvandrere med ulik etnisk opprinnelse. Han konkluderte med at det å ha mange norske venner ikke ble sett på som en trussel for egen kulturell arv.

Verken denne studien eller funnene til Sam (1995) kan forklare hvorfor valg av venner ikke har en betydning for familierelasjonene. En mulig hypotese for videre forskning kan være at de pakistanske ungdommene har norske venner på skolen, men har flest pakistanske venner som de er sammen med på fritiden – og som de pakistanske foreldrene dermed kjenner til. Det ville vært interessant å undersøke i hvor stor grad de pakistanske foreldrene faktisk kjenner til ungdommenes vennekrets. Informanter i Østberg (2003) sier at de ofte lyver litt for foreldrene sine i forhold til hvem de er sammen med, og hva de gjør på fritiden. Til tross for at dette i størst grad gjelder gutter som har norske kjærester, vil det være interessant å undersøke hvor utbredt dette er. Vi fant ingen forskjeller mellom gutter og jenter i forhold til venners etnisitet og relasjon til foreldrene i denne studien.

Foreldres holdninger til barnas integrering

Resultatene fra denne studien viser at dersom ungdommene opplever at foreldrene ser positivt på deres tilpasning til det norske samfunnet er dette positivt for relasjonen mellom ungdom og foreldre. Jo mer positive foreldrene er til barnas integrering, jo bedre ser forholdet ut til å være. Dette er i tråd med tidligere forskning som viser at i tillegg til ungdoms integrering i det norske samfunnet, er foreldrenes holdninger til barnas integrering av stor betydning (Sam, 1994).

Resultatene fra denne undersøkelsen kan derimot ikke si om det er foreldrenes holdninger til integrering som gjør at forholdet mellom familiemedlemmene er godt, eller om det er et godt forhold som ligger til grunn for foreldrenes positive holdning til integreringen.

Et betydningsfullt funn er at det er over 26 prosent av de pakistanske ungdommene som mener at foreldrene deres ikke synes de skal leve etter norske tradisjoner, og over 40 prosent som rapporterer at foreldrene deres mener det er uviktig at de gjør det. Dette resultatet kan ses i sammenheng med tidligere undersøkelser som viser at foreldre bekymrer seg for at de pakistanske ungdommene skal bli for norske (Sam, 1994a).

En viktig oppgave som alle foreldre har er å sosialisere og forberede barna sine til å møte det samfunnet de lever i. Det er rimelig å anta at dersom foreldre ser viktigheten av

barns tilpassning til det nye samfunnet vil dette kunne føre til en positiv holdning til integrering. Ungdomstiden preges som nevnt av løsrivelse fra foreldre, og dannelsen av egen identitet er viktig. Siden dette blir sett på som en ekstra utfordring for ungdommer med innvandrerbakgrunn (Fauske & Øia, 2003; Phinney, 1989), er det rimelig å anta at denne balansegangen mellom to kulturer vil være lettere for ungdommen om foreldrene er positive til deres integrering. Dette igjen vil føre til et bedre forhold mellom foreldre og ungdom. Dette støttes også av Selte (1998) som hevder at ungdommer med innvandrerbakgrunn er avhengige av at foreldrene tillater at de unge tar noen verdivalg for å lykkes i sin tilpasning mellom to kulturer.

Bulcroft et al., (1996) forklarer resultatene med at om foreldre bekymrer seg mye for barnas utvikling i det nye landet kan dette medføre at de tar i bruk strengere oppdragelse enn de ville ha gjort i hjemlandet, som igjen kan øke konfliktnivået i familien. Det er dermed rimelig å anta at dersom foreldre ser verdien av barns tilpassning til det nye samfunnet, heller enn at de bekymrer seg, vil dette kunne føre til mindre strenge regler og et bedre familiemiljø.

Det ble ikke funnet kjønnsforskjeller i forhold til foreldrenes holdning til integrering og deres relasjon til ungdommene i denne undersøkelsen.

Krangling

Denne studien viser at de pakistanske ungdommene i gjennomsnitt krangler sjeldnere enn en gang i måneden med sine foreldre. Studien viser også at jo mer de unge krangler med foreldrene sine, jo dårligere er tilknytningen mellom foreldre og ungdom. Det at de pakistanske ungdommene krangler forholdsvis sjeldent med sine foreldre kan være en konsekvens av kulturen de vokser opp i, hvor de unge skal respektere og adlyde de voksne. Mens det å utfordre de voksne kan ses på som respektløst overfor foreldrene, og dermed føre til et anstrengt familiemiljø. Siden det i denne undersøkelsen viser seg at krangling er negativt forbundet med tilknytning, kan dette være med på å styrke denne antagelsen.

Samtidig kan det også være tegn på et mer generelt fenomen som at et dårlig forhold, i mye større grad enn et godt forhold, er årsaken til mye krangling. Vi kan ikke ut i fra resultatene fra denne undersøkelsen si om det er krangling som fører til et dårlig forhold, eller om det er et dårlig forhold som medfører at det blir mye krangling.

At nesten 37 prosent av ungdommene rapporterer at de aldri krangler med foreldrene sine og omtrent like mange sier at de krangler sjeldnere enn en gang i måneden, kan støtte Torgersens (2005) antagelse om at krangling har en annen ytringsform for pakistanske ungdommer. Denne antagelsen støttes også av Østberg (2003) som i sin kvalitative studie

viser hvordan de pakistanske ungdommer gir uttrykk for at forhandlinger mellom foreldre og ungdom er veldig vanlig i pakistanske familier. Ungdommene prøver i stor utstrekning å møte foreldrenes krav i disse forhandlingene, samtidig som de argumenterer for sine ønsker. Eide (2004) beskriver noe av det samme bildet i sin kvalitative studie av pakistanske jenter. Slike forhandlinger kan være en annen form for krangling.

Det kan hende vi hadde fått et annet resultat dersom vi også hadde sett på hvor ofte, og hvordan, ungdommene forhandler med sine foreldre, eller om vi hadde definert krangling på en annen måte. Andre studier har for eksempel vist at innvandrerdømm i USA, med asiatisk og latinamerikansk bakgrunn, ikke rapporterte mindre krangling enn andre ungdommer, til tross for at de fulgte familietradisjoner og viste stor respekt for foreldrene sine. Vi har derimot ikke dekning for å se nærmere på dette ut i fra spørsmålene verken av denne studien eller hovedundersøkelsen. Men det kan være et interessant fenomen å undersøke i fremtidig forskning, for å få et bedre bilde av familiemiljøet i pakistanske familier.

Det at det er så stor forskjell mellom norske og pakistanske ungdommer i forhold til hvor ofte de krangler med sine foreldre kan også komme av at de norske ungdommene krangler mye med sine foreldre. Samtidig er det viktig å ha med seg at krangling i norske familier blir sett på som en naturlig del av ungdomstiden, og at mye krangling nødvendigvis ikke betyr at foreldre eller ungdom vil mene at de har et dårlig forhold. Om dette også er gjeldene i pakistanske familier, til tross for at de unge skal respektere de eldre, gjenstår for framtidig forskning å undersøke.

I denne studien ble det ikke funnet noen signifikante forskjeller mellom gutter og jenter i forhold til krangling og foreldre relasjon.

Familiens sosioøkonomiske status.

Det er i flere undersøkelser sett på om familiens sosioøkonomiske status har noen betydning for akkulturasjon og familiemiljø. Økonomi blir ofte ansett som en viktig faktor i ungdoms tilpasning (Berry, Phinney, Kwak et al., 2006). Dårlig økonomi er generelt forbundet med svakere familierelasjoner, både hos ikke-innvandrere og innvandrere (Kwak, 2003). Dette bekreftes derimot ikke i denne undersøkelsen. Familiens sosioøkonomiske status, målt ved å se på fars arbeidsstatus, hadde ingen signifikant sammenheng med ungdommenes forhold til foreldrene i den multivariate analysen.

Til tross for at familiens sosioøkonomiske situasjon ikke var signifikant for forholdet mellom ungdom og foreldre, viste det seg derimot når vi testet for interaksjonseffekter med kjønn at det var forskjeller mellom kjønnene. For guttenes forhold til foreldrene var det

positivt at far var i jobb, mens for jentene slo dette negativt ut. Vi har ingen mulighet til å forklare dette verken ut i fra dette datamaterialet eller med bakgrunn i presentert teori. Man kan derimot komme med ulike hypoteser som ville være interessant å undersøke videre. Er det slik at de fedrene som jobber har mer kunnskap til hvordan det norske samfunnet fungerer, og dermed holder jentene mer under oppsyn – noe som igjen vil føre til økede konflikter? Eller er det slik at dersom fedrene er hjemmeværende får jentene et nærere forhold til sin far? Når far er hjemme har han i mye større grad mulighet til å kontrollere ungdommene enn om han er mye borte på jobb. Dette kan føre til mindre bekymringer fra foreldrenes side, og dermed føre til mindre situasjoner hvor konflikter kan oppstå. Dette støttes delvis av tidligere forskning (Stewart et al., 2000) som viser at dersom foreldrene har oversikt og kontroll over hva ungdommene i familiene deltok på i fritiden var dette positivt for jentenes relasjon til foreldrene, men ikke for guttenes. Samtidig kan det være slik at gutter som har en far som jobber i større grad benytter seg av den friheten det innebærer, i form av mindre kontroll, og at det for guttene blir mindre konflikter med en far som ikke er hjemme. Det er vanskelig å finne støtte for dette funnet i litteraturen som foreligger, og det vil være av høy interesse å undersøke dette nærmere.

I forhold til at vi ikke fant en sammenheng mellom familiens økonomi og tilknytningen mellom ungdom og foreldre er det selvsagt en mulighet for at denne konstruerte variabelen måler noe helt annet enn familiens økonomiske situasjon, og dermed ikke viser en sammenheng med forholdet mellom ungdom og foreldre. En mulighet kan være at trykkesystemet i Norge dekker inntekten for disse familiene, og at de dermed ikke har store økonomiske problemer. Det kan også dermed være vanskelig å sammenligne med resultater fra andre land, som for eksempel USA, hvor velferdstilbudet ikke er like utbygd som i Norge.

Samtidig kan det kanskje forklares ut i fra tidligere forskning som viser at samarbeidet som kreves når en familie har dårlig økonomi ikke oppleves som stressende for pakistanske familier fordi disse verdiene ligger så naturlig inn i deres opprinnelige kultur (Kwak, 2003). Noe som dermed heller ikke påvirker familiemiljøet. Dessuten blir behovet for kontroll lettere å gjennomføre når en av foreldrene er hjemmeværende (Bulcroft et al., 1996), noe som kan være en trygghet for foreldrene som er bekymret over at de unge er for lite under voksnes oppsyn. Dette er faktorer som ikke har direkte sammenheng med families økonomiske situasjon å gjøre, men som oppstår som konsekvenser av at foreldrene er i jobb eller ikke.

Mye av forskningen i Norge har fokusert på akkulturasjon og psykisk helse og i mindre utstrekning undersøkt akkulturasjons betydning for familierelasjoner. De studiene som har sett på familierelasjoner har i hovedsak vært av kvalitativ art, og denne studien er dermed et kvantitativt bidrag til forskning på emnet. Samtidig har jeg hatt fokus på hvordan akkulturasjon har betydning for variasjon i relasjonen mellom ungdom og foreldre hos en spesifikk gruppe innvandrere i Oslo, noe som også er med på å fylle vesentlige hull i forskningen som foreligger.

Akkulturasjon er en prosess som, i mer eller mindre grad, gjelder for mange etniske minoritetsfamilier i Norge. Min undersøkelse er av pakistansk ungdom. Samtidig har jeg brukt forskning som har slått sammen ikke-vestlige innvandrergupper til en gruppe, som sammenligningsgrunnlag. De fleste av de funnene som jeg har brukt er fra Asia og Afrika, og anses i likhet med pakistanske familier, som kollektivistiske. Det kan dermed være rimelig å anta at de til en viss grad kan brukes som sammenligningsgrunnlag med bakgrunn i at de er innvandrere i land som er mye mer individualistisk orientert enn de selv. Likevel er det også viktig å poengtere at funnene i denne studien til en viss grad gjelder spesifikt for pakistanske familier. Forsiktighet bør dermed utvises i forhold til å generalisere disse resultatene, spesielt siden jeg ikke har brukt andre etniske minoritetsgrupper som kontrollgruppe.

Styrker og svakheter med undersøkelsen

Utvalg. Til tross for at vi ikke vet hvor stor andel av de pakistanske ungdommene i Oslo som ikke deltok i hovedundersøkelsen, er det på bakgrunn av en stor N grunn til å gå ut fra at deltakerprosenten var høy. For hele utvalget var det bare 6 prosent av populasjonen i målgruppen som ikke deltok. Sannsynligvis var noen av disse pakistanske, men langt fra alle. Det er dermed rimelig å anta at de 800 pakistanske ungdommene som danner grunnlaget for denne studien tilsvarer en veldig stor andel av populasjonen av ungdommer med pakistansk opprinnelse i Oslo i 1996. Dette er helt klart en styrke ved denne undersøkelsen.

Tidligere studier som har forsket på innvandreringdom innenfor spesifikke grupper har i liten utstrekning sett på forskjeller mellom gutter og jenter, ofte på grunn av for små utvalg. Med bakgrunn i et relativt stort utvalg var det mulig å teste for interaksjonseffekter mellom kjønn i denne undersøkelsen. Dette er også helt klart en styrke ved denne studien. De markante forskjellene jeg fant for enkelte faktorer (som kulturkonflikter og fars økonomi) gjenspeiler hvor viktig det er å undersøke forskjeller mellom gutter og jenter.

Det er samtidig nødvendig å påpeke noen begrensinger ved denne studien. Det vil alltid være variabler man ikke har fått med i en undersøkelse. Og til tross for at det ble kontrollert for enkelte variabler, det er mulig at mine funn kan forklares ved forhold som ikke er tatt med i denne analysen. Dette gjelder både generelle fenomen som påvirker familiemiljø og fenomen som er spesifikke for innvandrerfamilier.

Utvalget er fra en undersøkelse som ble gjort i 1996, noe som gjør at datamaterialet ikke er av nyeste dato. Samtidig gir resultatet likevel et bilde av pakistansk ungdom i Oslo, og fyller noen vesentlige hull i forskningen som foreligger til nå.

Mange av studiene som foreligger fra andre land er blant annet fra USA, hvor enkelte undersøkelser ofte blir svekket på grunn av lav svarprosent eller stor frafallsprosent. Dette kan påvirke resultatet. Phinney og kollegaer (2000) foreslår, på bakgrunn av diskusjonsgrupper og intervju med innvandrere, at de som ikke deltar velger dette på grunn av misstillitt til institusjonen (ofte skoler) som gjennomfører undersøkelsen. Vi har ingen indikasjoner på om dette er aktuelt for de som ikke var med i denne undersøkelsen, men dette kan være av interesse for videre forskning. Spesielt siden dette kan knyttes opp til mindre kontakt og involvering med majoritetsamfunnet og lavere grad av akkulturering (Phinney et al., 2000). Det ville vært interessant å se på hva som lå til grunn for at 77 elever med pakistansk opprinnelse fikk et forkortet skjema. Ut i fra retningslinjene som kontaktpersoner på skolen fikk, er det nærliggende å anta at en stor andel av disse elevene fikk dette skjemaet på grunn av for dårlig språkkunnskaper. Språk kan ha sammenheng med hvor mange år ungdommen har vært i landet, men også grad av integrering. Vi ville kanskje fått et annet resultat dersom de 77 elevene kunne inkluderes i utvalget. Og studien ville vært styrket av en høyere N, og dermed en enda mer representativ populasjon.

Spørreskjema. Ungdom med innvandrerbakgrunn er ofte veldig lojale overfor sine foreldre (Torgersen, 2005). Det er ikke mulig å si hvordan dette påvirker ungdommenes svarrespons. Samtidig kan det omfattende spørreskjema også være en svakhet ved undersøkelsen. Til tross for at ungdommene hadde to skoletimer til rådighet, kan 32 sider ha blitt i meste laget for enkelte elever. Dette kan ha påvirket nøyaktighet ved utfylling, noe som eventuelt kan ha svekket reliabiliteten.

Variabler. I følge Torgersen (2005) kan det innvendes at familie - skalaen dekker flere svært ulike sider ved ungdommens forhold til sine foreldre. På grunn av høy korrelasjon ble det imidlertid vurdert at det var god grunn til å tro at alle spørsmålene tapper et og samme fenomen: nemlig ulike sider at opplevd tilknytning til foreldrene. Skalaen hadde også høy indre reliabilitet; $\alpha = .80$.

I forhold til begrepet etnisk identitet, er det veldig forskjellig hvordan tidligere studier har målt dette begrepet (Torgersen, 2005), og det må dermed utvises forsiktighet i å sammenligne funn fra denne studien med andre undersøkelser. Samtidig må man være oppmerksom på at sammenhengen mellom hva mennesker sier de er (etnisk selvidentifisering) og hva de faktisk gjør (etnisk involvering) eller hvordan de føler (etnisk stolthet) kan variere (Phinney, 1990). Ungdom kan legge mye forskjellig i etnisk identitet, og ikke alle ungdommer har et like bevisst forhold til dette. På en annen side har målet på etnisk identitet, som brukt i denne oppgaven, også vært anvendt i andre studier med forventede resultater (Torgersen, 2005; Øia, 2003).

Veien videre

Denne studien er basert på tverrsnitt data fra ett gitt tidspunkt. Forskning i framtiden bør også se på sosialisering og familieforhold før og etter ungdomstiden, med fortrinnsvis longitudinelle design (Fuligni et al., 1999). På den måten vil vi kunne se hvordan familierelasjoner endrer seg over tid i familier med innvandrerbakgrunn. Og vi vil få mer kunnskap om hvilke generelle fenomen som gjelder for alle familier og hvilke som er spesielle i forhold til akkulturasjon.

I forhold til akkulturasjon viser forskning at nasjonal identitet (landet man bor i) i tillegg til etnisk identitet som er målt her, kan være avgjørende for ungdoms tilpasning til det nye samfunnet (Berry, Phinney, Kwak et al., 2006). I forhold til tilknytning mellom ungdom og foreldre kan det være interessant å se på om ungdoms grad av nasjonale identitet (norsk) har betydning for relasjonen. Det forventes at både egen etnisk identitet og holdninger til det nye samfunnets konvensjoner endres over tid. Det ville ha styrket denne undersøkelsen å inkludere mål på hvor lenge ungdommene og familiene har bodd i Norge, og hvordan dette har sammenheng med relasjonen mellom ungdom og foreldre.

På grunn av utvalgets størrelse ble det ikke skilt mellom første og andregenerasjons pakistanere i denne studien. Generasjon og alder ved ankomst i det nye landet har derimot også vært relatert til akkulturasjon. Innvandrere kommer ofte med en sterk etnisk identifisering (Berry & Sam, 1997; Phinney et al., 2001) og er i varierende grad villig til å adoptere det nye landets identitet (Berry & Sam, 1997). Ut ifra et akkulturasjonsperspektiv er det dermed viktig å undersøke forskjeller mellom første og andregenerasjonsinnvandrere.

Dette vil nok også være lettere å gjennomføre med utvalg av nyere dato, da den pakistanske befolkningen i Norge har økt siden 1996.

Dessuten vil fokus på kjønn i videre forskning øke forståelsen for innvandrerfamilier og deres tilpasning til det nye samfunnet, da det viser seg at det er noen tydelige forskjeller mellom gutter og jenter. Det har også vist seg at forskjellsbehandling av jenter og gutter kan ha sammenheng med omsorgspersonens kjønn (Lytton & Romney, 1991). I denne studien ble det sett på forholdet til foreldrene under ett, og ikke skilt mellom mor og far. I framtidig forskning bør dette også inkluderes.

Implikasjoner

Det var overraskende mange ungdommer som rapporterte at foreldrene enten ikke var positive til ungdommenes integrering eller ikke mente det var viktig at ungdom ble integrert. Informasjon til foreldrene om at de fleste pakistanske ungdommer har en sterk etnisk identitet, og at de i stor grad ser ut til å verdsette pakistansk kultur og tradisjon i samsvar med sine foreldre kan kanskje oppleves som betryggende for de pakistanske foreldrene. Å formidle denne informasjon til innvandrerforeldre kan dermed være av stor betydning.

I så måte er det også viktig å formidle at foreldrene kan ha stor betydning for integreringen, og at det er viktig for ungdommene å kunne integreres i det norske samfunnet for å lykkes best mulig.

I forhold til funnene om at akkulturasjon kan få ulike konsekvenser for gutter og jenters tilknytning til foreldrene blir det også viktig å øke kunnskapen om hva som eventuelt ligger bak disse ulikhetene, og gjøre familiene oppmerksom på disse forskjellene.

For de som jobber med innvandrerfamilier er det viktig å være sensitive overfor spesifikke aspekt som kan være avgjørende for familierelasjonene i innvandrerfamilier. Det er viktig at hjelpeapparatet blir mer bevisste de positive sidene ved ungdoms forhold til foreldrene sine, slik at de kan bruke denne kunnskapen i veiledning av foreldre. Samtidig er det viktig å øke kunnskapen om innvandrere og deres familierelasjoner i den norske befolkningen. Etnisk identitet viser seg å være bra for familieforhold og ungdoms tilpasning. Dermed bør det åpnes for at innvandrere bør få flere arenaer å praktisere sin tilhørighet på, og å vise den norske befolkningen de positive sidene ved dette.

Konklusjon

Hovedfunnene fra studien kan oppsummeres ved at de fleste innvandrere ungdommene med pakistansk bakgrunn opplever å ha et godt og nært forhold til foreldrene sine. Pakistanske familier er samtidig i en spesiell situasjon, da familiene skal sosialiseres i et samfunn som er veldig ulikt det pakistanske samtidig som det er viktig for dem å ivareta gamle tradisjoner. Denne studien viser at akkulturasjon har betydning for relasjonen mellom ungdom og foreldre. Etnisk identifisering og foreldre som er positive til ungdoms integrering i det norske samfunnet har en positiv sammenheng med god tilknytning mellom ungdom og foreldre, mens høy grad av kulturkonflikter og krangling har en negativ sammenheng for relasjonen mellom foreldre og ungdom. Det er samtidig noen få, men markante forskjeller i hvordan de ulike faktorene påvirker gutter og jenters tilknytning til sine foreldre, noe som viser betydningen av å inkludere kjønn i videre forskning.

Referanser

- Bakken, A. (1998). *Ungdomstid I storbyen*, NOVA-rapport 7/98.
- Berry, J. W. (1990). Psychology of acculturation. In J. Berman (Ed.), *Nebraska Symposium on Motivation 1989: Cross-cultural Perspectives* (s. 201-234). Lincoln: Nebraska University Press.
- Berry, J. W. (1997). Immigration, acculturation and adaption. *Applied Psychology*, 46, 5-68.
- Berry, J. W., Phinney, J.S., Kwak, K., & Sam, D.L., (2006) Introduction: Goals and Research Framework for Studying Immigrant Youth. I J.W., Berry, J.S., Phinney, D.L., Sam, & P., Vedder. *Immigrant Youth in Cultural Transition. Acculturation, Identity, and Adaptation Across National Contexts*. (ss.1-14). Mahwah, New Jersey: Lawrence Erlbaum Associates, Publishers.
- Berry, J. W., Phinney, J. S., Sam, D. L., & Vedder, P., (2006). Immigrant youth: acculturation, identity, and adaptation. *Applied Psychology: an international review*, 55(3), 303–33.
- Berry, J. W., & Sam, D. L., (1997). Acculturation and adaption. I J. W., Berry, M. H., Segall, & C., Kagitcibasis (Eds.), *Handbook of Cross-cultural Psychology: Vol. 3. Social behaviour and applications* (2nd ed., ss. 291-326). Boston: Allyn & Bacon.
- Bulcroft, R.A., Carmody, D.C., & Bulcroft, K.A. (1996). Patterns of parental independence giving to adolescents: variations by race, age, and gender of child. *Journal of Marriage and the Family*, 58, 866-833.
- Cotterell, J. (1996). *Social networks and social influences in adolescence*. London: Routledge.
- Dion, K. K., & Dion, K. L. (2001a). Gender and relationship. In T. K. Unger (Ed.), *The handbook of the psychology of women and gender* (s. 256-271). New York: Wiley

- Dion, K. K., & Dion, K. L. (2001b). Gender and cultural adaption in immigrant families. *Journal of Social Issues*, 57(3), 511-521.
- Eide, K. L., (2004). *Forvaltning av tilhørighet og identitet i en flerkulturell kontekst. En kvalitativ studie av norske jenter med pakistansk bakgrunn*. Hovedoppgave i sosiologi. Universitetet i Oslo.
- Engebrigtsen, A., & Fuglerud, Ø., (2007). *Ungdom i flyktningfamilier. Familie og vennskap - trygghet og frihet?* Novarapport 03/07.
- Erikson, E. H., (1968). *Identity. Youth and Crisis*. London: Faber & Faber Limited
- Farstad, G. R., (2004). *Innvandrerkvinner i Groruddalen – mellom idealer for modernitet og tradisjon*. Nova rapport 17/04.
- Fauske, H., & Øia, T., (2003). *Oppvekst i Norge*. Oslo: Abstrakt forlag.
- Fuligni, A. J. (1998a). Adolescents from immigrant families. In; V. C., McLoyd, & L., Steinberg (Eds.), *Studying Minority Adolescents* (s 127-146). London: LEA.
- Fuligni, A.J. (1998b). Authority, autonomy, and parent – adolescent conflict and cohesion: a study of adolescents from Mexican, Chinese, Filipino, and European backgrounds. *Developmental Psychology*. 34(4), 782-792.
- Fuligni, A.J., Tseng, V., & Lam, M., (1999). Attitudes toward family obligations among American adolescents with Asian, Latin American, and European backgrounds. *Child Development*. 70(4), 1030-1044.
- Hovey, J. D., (2000). Psychosocial predictors of acculturative stress in Mexican immigrants *The Journal of Psychology*. 134(5), 490-502.
- Hill, J., (2002). Biological, psychological and social processes in the conduct disorders. *Journal of Child Psychology*. 43(1), 133-164

- Gardiner, H.W., & Kosmitzki, C. (2002). *Lives across cultures. Cross-cultural human development*. (2ed.). Boston: Allyn and Bacon
- Gullestad, M. (1997). Fra 'lydig' til 'å finne seg selv'. Verdiføring mellom generasjonene i dagens Norge. I I., Frønes, K. Heggen & J. O., Myklebust (red.), *Livsløp. Oppvekst, generasjon og social endring*. Oslo: Universitetsforlaget.
- Kitayama, S., Markus, H. R., & Lieberman, C. (1995). The collective construction of self esteem: Implications for culture, self and emotion. I J. A., Russell, J-M., Fernández-Dols, A. S. R., Manstead, & J. C., Wellenkamp. (s. 523-552). Boston, Kluwer Academic: *Everyday conception of emotion*.
- Kwak, K., (2003). Adolescent and their parents: a review of intergenerational family relations for immigrant and non-immigrant families. *Human Development*, 46, 115-136.
- Lidén, H. (2003). Foreldres autoritet og ungdoms selvstendighet. *Tidsskrift for ungdomsforskning* 3(2), 27-47.
- Matsuoka, J.K., (1990) Differential Acculturation among Vietnamese Refugees. *Social Work*. 35(4), 341-345.
- Montemayor, R. & Flannery, D. J. (1990). Making the transition from childhood to early adolescence. I R., Montemayor, G.R., Adams & T.P., Gullotta (Eds.), *From Childhood to Adolescence: A Transitional Period?* Newbury, CA: Sage.
- Noller, P., & Callan, V., (1991). *The Adolescent in the Family*. London, Routledge.
- Norsk statistisk sentralbyrå (2007a). *Førstegenerasjonsinnvandrere¹, etter tid bosatt i Norge/første innvandringsår og landbakgrunn². 1. januar 2007*. Hentet oktober 10., 2007, fra <http://www.ssb.no/emner/02/01/10/innvbef/tab-2007-05-24-14.html>
- Norsk statistisk sentralbyrå (2007b). *Innvandrerbefolkningen og personer med annen innvandringsbakgrunn, etter landbakgrunn og kjønn 1. januar 2007*. Hentet oktober 10., 2007, fra <http://www.ssb.no/emner/02/01/10/innvbef/tab-2007-05-24-05.html>

- Oppedal, B., Røysamb, E., & Sam, D.L., (2004). The effect of acculturation and social support on change in mental health among young immigrants. *International Journal of Behavioral Development*, 28(6), 481-484.
- Oppedal, Røysamb og Heyerdahl (2005). Ethnic group, acculturation, and psychiatric problems in young immigrants. *Journal of Child Psychology and Psychiatry* 46 (6), 646-660.
- Phinney, J., S., (1989). Stages of ethnic identity development in minority group adolescents. *Journal of Early Adolescence*, 9, 34-49.
- Phinney, J., S., (1990). Ethnic identity in adolescence and adulthood. A review of research. *Psychological Bulletin*, 108, 499-514.
- Phinney, J., S., (1992). The Multigroup Ethnic Identity Measure (MEIM). A new scale for use with diverse groups. *Journal of Adolescents Research*, 7, 156-176.
- Phinney, J., S., Berry, J.W., Vedder, P., & Liebkind, K., (2006). The Acculturation Experience: Attitudes, Identities, and Behaviors of Immigrant Youth. In J.W., Berry, J.S., Phinney, D.L Sam, & P., Vedder, (2006) *Immigrant Youth in Cultural Transition. Acculturation, Identity, and Adaptation Across National Contexts*. (ss.71-116). Mahwah, New Jersey: Lawrence Erlbaum Associates, Publishers.
- Phinney, J., S., Horenczyk, G., Liebkind, K., and Vedder, P., (2001). Ethnic Identity, Immigration and Well-being: An Interactional Perspective. *Journal of Social Issues*, 57(3), 493-510.
- Phinney, J., S., Ong, A., and Madden, T. (2000). Cultural Values and Intergenerational Value Discrepancies in Immigrant and Non-Immigrant Families. *Child Development* 71(2), 528-539.
- Rogler, L. (1994). International migrations: A framework for directing research. *American Psychologist*, 49, 701-708.

- Rogler, L., H., Cooney, R., S., & Ortiz, V., (1980). Intergenerational Change in Ethnic Identity in the Puerto Rican Family. *International Migration Review*, 14(2), 193-214.
- Rosenthal, D., Ranieri, N., & Klimidis, S., (1996). Vietnamese Adolescents in Australia: Relationships between Perceptions of Self and Parental Values, Intergenerational Conflict, and Gender Dissatisfaction, *International Journal of Psychology*, 31(2), 81 - 92.
- Sanrock, J.W., (1999). *Life Span Development*. (7. utg.) Boston: McGraw-Hill College
- Sam, D.L., (1994). *Acculturation of Young Immigrants in Norway. A psychological and socio-cultural adaption*. Universitetet i Bergen
- Sam, D. L. (1995) Unge innvandreres tilpasning I Norge. En psykososial undersøkelse. Tilpassingsstrategier og psykisk tilstand. 1995:1. Bergen: Hemil-Rapport.
- Sam, D. L. (2000). Psychological adaptation of adolescents with immigrant backgrounds. *The Journal of Social Psychology*, 140(1), 5-25.
- Sam, D.L., & Berry, J.W. (1995). Acculturative stress among young immigrants in Norway. *Scandinavian Journal of Psychology*, 36, 10-24.
- Sam, D.L. & Virta, E. (2003). Intergenerational value discrepancies in immigrant and host-national families and their impact on psychological adaptation. *Journal of Adolescence*. 26, 213-231.
- Selte, V. S., (1998). *Likere enn vi tror? Oslojenter med ulik kulturell bakgrunn og deres opplever av forholdet til foreldrene*. Nova rapport 23/98
- Sletten, M. A., Fløtten, T., Bakken, A., (2004). Vennekapets pris – fattigdom og sosial isolasjon i ungdomstida. *Tidsskrift for ungdomsforskning*. 4(2), 55-76.

- Stewart, S. M., Bond, M. H., Ho, L. M., Zaman, R. M., Dar, R., & Anwar, M., (2000). Perceptions of parents and adolescent outcomes in Pakistan. *British Journal of Developmental Psychology*, 18, 335-352.
- Stortingsmelding nr 39. (2001-2002). *Oppvekst- og levekår for barn og ungdom i Norge*. Barne og familiedepartementet. Kilde
<http://www.regjeringen.no/Rpub/STM/20012002/039/PDFA/STM200120020039000DDDPDFA.pdf>
- Steinberg, L. (1990). Autonomy, conflict, and harmony in the family relationship. In S. Feldman & G. Elliot (Eds.), *At the threshold: The developing adolescent* (s. 255-276). Cambridge, MA: Harvard University Press.
- Steinberg, L. (2001). We know some Things: Parent - adolescent relationships in retrospect and prospect. *Journal of Research on Adolescence* 11, 1-19.
- Torgersen, L. (2001). Sammenhengen mellom depressivt stemningsleie og relasjoner til foreldrene. En studie av andregenerasjonens pakistanske innvandrere og ungdommer av norsk opprinnelse. *Tidsskrift for Norsk Psykologforening*. 38, 640-648.
- Torgersen, L. (2005). *Betydning av innvandrerbakgrunn for psykiske vansker blant ungdom*. NOVA rapport 5/05.
- Tseng, V., & Fuligni, A. J., (2000). Parent-adolescent language use and relationships among immigrant families with East Asian, Filipino, and Latin American backgrounds. *Journal of Marriage and the Family*. 62(2), 465-476.
- Øia, T. (2003). *Innvandrerungdom. Kultur, identitet og marginalisering*. NOVA rapport 20/03.
- Østberg, S., (2003). *Muslim I Norge. Religion og hverdagsliv blant unge norsk-pakistanere*. Oslo: universitetsforlaget.

Wakil, S.P., Siddique, C.M., & Wakil, F.A. (1981). Between two cultures: A study of socialization of children of immigrants. *Journal of Marriage and the Family*, 43, 929-940.

Ward, C., Bochner, S., & Furnham., A. (2001) *The psychology of culture shock*. Hove: Routledge.

Williams, C. L., & Berry, J. W. (1991). Primary prevention of acculturative stress among refugees: application of psychological theory and practice. *American Psychologist*, 46, 632-641.